

Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam

un

Rīgas attīstības programmas

2014.-2020.gadam

ĪSTENOŠANAS

UZRAUDZĪBAS SISTĒMAS

VADLĪNIJAS

**publiskās
pārvaldes
konsultācijas**

ZIŅOJUMS

Līgums Nr. DA-14-54-lī

2014. gada augusts

Izpildītājs:

**SIA „Publiskās pārvaldes
konsultācijas”**

Elizabetes iela 2-514C, Rīga, LV-1010

Kontaktpersona:

valdes locekle, eksperte Inga Vilka

Tālr.: 67243412; 29489079

E-pasts: inga.vilka@ppk.lv

Pasūtītājs:

Rīgas domes

Pilsētas attīstības departaments

Amatu iela 4, Rīga, LV-1050

Kontaktpersona:

Stratēģiskās vadības pārvaldes

Stratēģiskās uzraudzības nodaļas

vadītāja Zita Ruņģe

Tālr. 67105443

E-pasts: zita.runge@riga.lv

Satura rādītājs

Ievads	3
Izmantotie saīsinājumi	4
1. Stratēģijas uzraudzības būtība	5
2. Rīgas esošās stratēģijas uzraudzības sistēmas (SUS) analīze un novērtējums	8
3. Citu pieredze plānošanas dokumentu uzraudzībā	13
3.1. Pašvaldību pieredze	13
3.2. Valsts iestāžu pieredze	15
3.3. Ārvalstu pieredze	22
4. Rīgas attīstības plānošanas dokumentu uzraudzības sistēmas pilnveidošanas nepieciešamības pamatojums	24
4.1. Uzraudzības nepieciešamības tiesiskais pamats	24
4.2. Jaunie Rīgas attīstības plānošanas dokumenti un to savstarpējā saistība	27
5. Metodoloģija attīstības plānošanas dokumentu izpildes progresa izvērtēšanai	29
6. Priekšlikumi ilgtspējīgas attīstības stratēģijas telpiskās attīstības uzraudzībai	31
7. Priekšlikumi ES projektu un pašvaldības investīciju plāna analīzei un atspoguļošanai uzraudzības pārskatā	33
8. Attīstības plānošanas dokumentu uzraudzības pārskati	35
8.1. Pārskatu veidi	35
8.2. Pārskatu struktūra, saturs un apjoms	35
8.3. Pārskatu sagatavošanas laika grafiks	39
9. Attīstības plānošanas dokumentu uzraudzības sistēmas veidlapas	42
10. Priekšlikumi SUS ietvaros identificēto problēmu risināšanai	43
11. Priekšlikumi interneta vietnes www.sus.lv pilnveidošanai	44
Pielikumi	45
Veidlapas	
Izmantotie metodiskie materiāli	

Ievads

Šis Ziņojums sagatavots līguma Nr. DA-14-54-lī (28.05.2014.) starp Rīgas domes pilsētas attīstības departamentu un SIA „Publiskās pārvaldes konsultācijas” izpildes ietvaros. Līguma mērķis ir izstrādāt Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam un Rīgas attīstības programmas 2014.-2020.gadam uzraudzības sistēmas (sauktas SUS) vadlīnijas.

Saskaņā ar līgumu SUS vadlīniju izstrādes mērķis ir pilnveidot Stratēģijas uzraudzības sistēmu atbilstoši jaunajiem attīstības plānošanas dokumentiem - Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai līdz 2030.gadam un Rīgas attīstības programmai 2014.-2020.gadam.

Ziņojums strukturēts atbilstoši līgumā norādītajiem SUS vadlīniju izstrādes uzdevumiem un sastāv no vienpadsmit nodaļām un pielikuma.

Atsevišķā materiālā pievienotas Stratēģijas un Attīstības programmas īstenošanas uzraudzības sistēmas (SAPIUS) vadlīnijas.

Izmantotie saīsinājumi

ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
ITI	Integrētās teritoriju investīcijas
KF	Kohēzijas fonds
LIAS	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam (Latvija 2030)
LLPA	Latvijas Lielo pilsētu asociācija
LPS	Latvijas Pašvaldību savienība
LR	Latvijas Republika
MK	Ministru kabinets
NAP	Nacionālais attīstības plāns
PAD	Pilsētas attīstības departaments
PKC	Pārresoru koordinācijas centrs
RAIM	Reģionālās attīstības indikatoru modulis
RAPLM	Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija
RD	Rīgas dome
SAM	Specifiskie atbalsta mērķi
SAPIUS	Stratēģijas un Attīstības programmas īstenošanas uzraudzības sistēma (Rīgas)
SUS	Stratēģijas uzraudzības sistēma (Rīgas)
SVP	Stratēģiskās vadības pārvalde
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

1. Stratēģijas uzraudzības būtība

Plašā nozīmē *monitorings* jeb *uzraudzība* nozīmē nepārtrauktu vai regulāru kaut kā novērošanu vai izmērīšanu laikā (dabas parādību vai apstākļu, programmas vai projekta izpildes), kombinējot to ar šīs informācijas salīdzinājumu pret iepriekš noteiktiem progresu standarta datiem.

Stratēģija būtībā ir kādas organizācijas vai vietas sistemātisks mēģinājums noskaidrot, kur tā šobrīd atrodas, kādā virzienā tā vēlas doties, un kādā veidā tā vēlas nokļūt galamērķī, identificējot nepilnības un to novēršanai nepieciešamos pasākumus.

Vispārīgā teritorijas attīstības plānošanas kontekstā uzraudzība ir viens no stratēģiskās vadīšanas procesa atkārtoti veicamiem posmiem līdzās stratēģijas veidošanai (nākotnes plānošanai) un stratēģijas īstenošanai. Uzraudzība ir pamats stratēģijas koriģēšanas nepieciešamības identificēšanai, un uzraudzība dod pamatu efektīvākai stratēģijas īstenošanai.

Viens no sekmīgas teritorijas attīstības stratēģijas izstrādes priekšnosacījumiem ir izpratne par situāciju teritorijā un par plašāku procesu, tai skaitā globālo, ietekmi uz vietējām norisēm jeb esošās situācijas novērtējums. Stratēģijas veidošanas posmā tiek meklētas atbildes uz jautājumiem: kādu iztēlojamies nākotnes situāciju; ko vēlamies panākt; kā to panākt? un šajā posmā teritorijas pārvalde vienojas ar sabiedrību par vienotu nākotnes skatījumu un zināmā mērā par „skaidriem spēles noteikumiem”. Stratēģijas īstenošanas procesā tiek izstrādāts vispusīgs rīcības plāns, projektu datu bāze, investīciju plāns un tiem tiek atvēlēti atbilstoši resursi, lai plānotās darbības veiktu.

Stratēģijas uzraudzība (vai precīzāk - ieviešanas vai īstenošanas uzraudzība) ir pastāvīgs process, kam jāturpinās visu tās ieviešanas laiku. Uzraudzība ir regulāra un sistemātiska resursu, rīcību un rezultātu pārbaude, lai sekmētu lietderīgu un efektīvu stratēģiskās vadīšanas lēmumu pieņemšanu. Primārais uzraudzības uzdevums ir sniegt atbildi uz jautājumu Vai programma /plāns vispār darbojas?

Uzraudzības pamatā ir rezultatīvie rādītāji. Laba uzraudzības sistēma uzrauga:

- resursu ieguldījumus – laiku un naudu, lai nodrošinātu saprātīgus budžeta izdevumus;
- rezultātus (sasniegumu), izmantojot rezultatīvos rādītājus, lai novērtētu progresu saskaņā ar izvirzītajiem mērķiem.

Uzraudzības procesā iegūtā informācija ir pamats novērtējuma veikšanai. Novērtējuma ietvaros nosaka programmas / plāna funkcionālo efektivitāti un ekonomisko efektivitāti.

Funkcionālā efektivitāte parāda, cik lielā mērā programma (plāns) ir sasniegusi rezultāta un ietekmes vēlamo kvalitāti atbilstoši iepriekš izvirzītajiem sagaidāmajiem (plānotajiem) rezultātiem un mērķiem.

Ekonomiskā efektivitāte parāda attiecības starp izmantotajiem resursiem un izpildes rādītājiem. To mēra kā resursu patēriņu (izmaksas, cilvēkdienas utt.) uz vienu izpildes rādītāja vienību.

Praksē tiek veikta dažāda plašuma/mēroga plānošana, piemēram, teritorijas visaptverošas attīstības plānošana ilgtermiņā, vidējā termiņā vai īsā termiņā, nozares/jomas plānošana, institūcijas darbības plānošana, projekta plānošana, un attiecīgi dažādiem plānošanas dokumentiem uzraudzības plašums, konkrētība un komplicētība atšķiras.

VARAM „Metodiskie ieteikumi attīstības programmu izstrādei reģionālā un vietējā līmenī” paredz:

- Uzraudzības sistēma tiek izstrādāta ar mērķi radīt ietvaru, kas nodrošina iespēju izvērtēt teritorijas attīstības progresu un ilgtspējīgas attīstības stratēģijas/attīstības programmas īstenošanas gaitā sasniegto.

–Uzraudzības sistēmas uzdevumi ir:

- nodrošināt pašvaldības attīstības novērtēšanas iespējas, identificējot pārmaiņas pašvaldības situācijā kopumā un pa jomām;
- identificēt, vai attīstības plānošanas dokumenta rādītāju sasniegšana norit kā plānots;
- parādīt pašvaldības darbības progresu un sasniegumus;
- nodrošināt ar informāciju par attīstības plānošanas dokumenta īstenošanas sasniegumiem sabiedrību, politiķus un citas ieinteresētās puses;
- identificēt jaunas problēmas un iespējas, kas saistītas ar pašvaldības attīstību un kurām nepieciešams veltīt tālāku izpēti un attiecīgu lēmumu pieņemšanu to risināšanai;
- pamatot attīstības programmas aktualizācijas nepieciešamību;
- sekmēt pašvaldības struktūrvienību, valsts institūciju, uzņēmēju un sabiedrības koordinētu darbību pašvaldības attīstības jautājumos.

2. Rīgas esošās stratēģijas uzraudzības sistēmas (SUS) analīze un novērtējums

Saskaņā ar likumu „Par pašvaldībām” katras pašvaldības pienākums ir izstrādāt pašvaldības teritorijas attīstības programmu un teritorijas plānojumu, nodrošināt teritorijas attīstības programmas realizāciju un teritorijas plānojuma administratīvo pārraudzību¹.

2005.gadā Rīgas dome (RD) apstiprināja:

- *Rīgas teritorijas plānojumu 2006.-2018.gadam;*
- *Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģiju līdz 2025.gadam;*
- *Rīgas pilsētas attīstības programmu 2006.-2012.gadam.*

Teritorijas plānojuma un attīstības programmas izstrāde bija pašvaldības pienākums, bet tāds attīstības plānošanas dokuments kā ilgtermiņa attīstības stratēģija, nebija obligāta prasība pašvaldībām, tā bija pašas pilsētas pašvaldības iniciatīva stratēģiskās vadības īstenošanai.

2006.gadā Pasaules Bankas Latvijas pilsētu programmas ietvaros SIA „PKC” (Pašvaldību konsultāciju centrs) sagatavoja divus ziņojumus: „Pamatojums Rīgas pilsētas attīstības stratēģijas uzraudzības sistēmas izstrādei” un „Rīgas attīstības stratēģijas uzraudzības sistēmas vadlīnijas”. Pirmajā ziņojumā tika pamatots, kāpēc attīstības plānošanas uzraudzība nepieciešama vispār, jo Latvijā tajā laikā publiskajā sektorā kopumā un pilsētas pašvaldībā šajā ziņā bija maza pieredze. Savukārt vadlīnijās tika sniegti precīzi ieteikumi *Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģijas līdz 2025.gadam* un *Rīgas attīstības programmas 2006.-2012.gadam* uzraudzības sistēmas izveidei un darbībai, tai skaitā tika izveidota šo attīstības plānošanas dokumentu rezultatīvo rādītāju sistēma. Divu pilsētas attīstības plānošanas dokumentu (stratēģijas un programmas) vienotā uzraudzības sistēma tika nosaukta par Stratēģijas uzraudzības sistēmu, saīsināti – SUS.

Izmantojot vadlīniju ieteikumus, tika pieņemta RD 28.08.2007. instrukcija Nr.9 „Kārtība, kādā tiek īstenota Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģijas līdz 2025.gadam un Rīgas attīstības programmas 2006.-2012.gadam izpildes uzraudzība”. Jāatzīmē, ka ne visi vadlīniju ieteikumi iekļauti instrukcijā un īstenoti. Vadlīnijas (2006) ietvēra arī priekšlikumus par attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas un budžeta atbilstības tiem organizāciju, taču tie netika ņemti vērā.

¹ Likums „Par pašvaldībām” 14.panta otrās daļas 1.punkts.

2009. gadā atbilstoši vispārējām ekonomiskās un sociālās situācijas izmaiņām valstī, kā arī pamatojoties uz SUS ietvaros veikto 2006., 2007. un 2008. gada pārskatu par rezultātiem attīstības plānošanas dokumentu ieviešanā, RD veica grozījumus *Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģijā līdz 2025.gadam*. 2011.gadā ar Rīgas domes 05.07.2011. lēmumu Nr.3384 tika pagarināts *Rīgas pilsētas attīstības programmas* iepriekšējais termiņš, kas bija līdz 2012.gadam, uz termiņu līdz 2013.gadam un jaunā redakcija tika dēvēta kā *Rīgas attīstības programma 2010.-2013.gadam*. Tas veikts, lai harmonizētu Rīgas pilsētas attīstības programmas termiņus ar nacionālo un ES plānošanas dokumentu termiņiem (2007.-2013.g.; 2014.-2020.g.).

2010.gadā 2007.gada instrukcijas vietā pieņemta jauna RD instrukcija un tai 2013.gadā pieņemta jauna redakcija. Attiecīgi 2014.gadā spēkā ir RD09.11.2010. iekšējie noteikumi Nr. 5 „Kārtība, kādā tiek īstenota Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un Rīgas attīstības programmas izpildes uzraudzība”(red. 09.04.2013. Nr. 24). Šeit jāpiezīmē, ka formāli instrukcija ar šādu nosaukumu nebūtu attiecināma uz ilgtermiņa attīstības stratēģiju, jo ilgtermiņa attīstības stratēģija un ilgtspējīgas attīstības stratēģija nav viens un tas pats. Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas izstrādes nepieciešamību un struktūru nosaka likums un no tā izrietošie Ministru kabineta (MK) noteikumi.

Saskaņā ar RD 05.07.2011. lēmumu Nr.3385 RD Pilsētas attīstības departaments (PAD)sāka darbu pie jauniem attīstības plānošanas dokumentiem - ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un attīstības programmas jaunam plānošanas periodam. Ar RD 27.05.2014. lēmumu Nr.1173 ir apstiprināta *Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam* un *Rīgas attīstības programma 2014.-2020.gadam*.

Līdz ar jauno dokumentu apstiprināšanu spēku ir zaudējusi ilgtermiņa attīstības stratēģija un ir beidzies termiņš attīstības programmai 2010.-2013.gadam. Kopā par šo dokumentu īstenošanu sagatavoti septiņi pārskati (skat.1.tabulu). 2014.gadā pēdējo reizi tiek veikta šo dokumentu īstenošanas uzraudzība – gatavots pārskats par to ieviešanu 2013.gadā.

1.tabula. Rīgas pārskati par ilgtermiņa attīstības stratēģijas un attīstības programmas īstenošanu

Pārskata periods	Pārskata apjoms, lpp.
2006., 2007.g.	71
2008.g.	83
2009.g.	84
2010.g.	98
2011.g.	87
2012.g.	193 (word)
2013.g.	Tiek gatavots

- ✓ Ņemot vērā, ka 2014.gadā ir beigusies attīstības programmas darbība, **ieteicams sagatavot koncentrētu kopsavilkuma pārskatu jeb Noslēguma pārskatu par visu iepriekšējās attīstības programmas periodu (2006.-2013.g.).**

SUS vadlīnijās un RD instrukcijās norādīts, ka galvenie uzraudzības sistēmas izveides un darbības principi ir:

- vienkāršības princips;
- sistēmas pakāpeniskas attīstības un pilnveidošanas princips;
- visaptveroša vērtējuma princips.

Par SUS īstenošanu atbildīgs ir Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments (PAD).

Sākotnēji SUS ietvaros tika apkopota nepieciešamā informācija un sagatavots attiecīgā gada pārskats par ilgtermiņa attīstības stratēģijas un attīstības programmas ieviešanu. Vēlāk, lai sekmīgāk nodrošinātu SUS darbību, PAD izveidoja publiski pieejamu datu bāzi www.sus.lv, kur apkopoti un uzskatāmi vizualizēti dažādi pilsētas statistikas dati, apkopoti un pieejami pašvaldības institūciju un struktūrvienību veiktie (pasūtītie) pētījumi.

Šobrīd SUS ietvaros PAD regulāri apkopo ar attīstības plānošanas dokumentiem saistītu informāciju, uztur interneta vietni www.sus.lv, kas kļuvusi plašāka par statistikas un pētījumu datu bāzēm, ik gadu veic situācijas attīstības analīzi un, balstoties uz dažādu pašvaldības institūciju un struktūrvienību sniegto informāciju, statistikas datiem, citiem datiem un pētījumiem un pieaicinātu ekspertu vērtējumu, sagatavo pārskatu par Stratēģijas un Attīstības programmas ietvaros veiktajām aktivitātēm un sasniegtajiem rezultātiem; informē domes deputātus par pārskatā atspoguļotajiem rezultātiem.

Veicot Rīgas SUS izvērtējumu, pirmkārt, kā pozitīvā iezīme jāatzīmē tas, ka Rīgas pašvaldība vispār veic attīstības plānošanas dokumentu uzraudzību un tai jau ir ievērojama, starp Latvijas pašvaldībām ilgākā un plašākā pieredze šajā procesā.

Rīgas stratēģijas uzraudzības sistēmas pozitīvās iezīmes:

- Attīstības uzraudzība tiek veikta pastāvīgi.
- Uzraudzības veikšanai izveidota speciāla struktūrvienība (šobrīd – Pilsētas attīstības departamenta Stratēģiskās vadības pārvaldes Stratēģijas uzraudzības nodaļa).
- Ikgadu tiek sagatavoti pārskati par attīstības plānošanas dokumentu (Stratēģijas un Attīstības programmas) ieviešanu.
- Balstoties uz uzraudzības rezultātiem veikta attīstības plānošanas dokumentu aktualizācija.
- Uzraudzības sistēmas institucionālās organizācijas ietvaros izveidots un darbojas pašvaldības struktūrvienību sadarbības tīkls, kas nodrošina pastāvīgu un operatīvu horizontālu informācijas apmaiņu starp dažādām Rīgas pašvaldības institūcijām/struktūrvienībām.

- Regulāri tiek atjaunota un vienkopus pieejama (t.sk. publiski) aktuālā informācija (dati) par Rīgas pilsētu un pašvaldību dažādos griezumos (pa jomām; pēc stratēģijas mērķiem).
- Izveidotas statistikas datu un pētījumu datu bāzes, ko izmanto gan pašvaldības institūcijas un struktūrvienības, gan ārējie lietotāji.
- Pārskatus veido kvantitatīvas un kvalitatīva rakstura informācijas apkopojums, analīze un vērtējums.
- Tiek veikta regulāra pilsētas iedzīvotāju aptauja, un tās rezultāti izmantoti attīstības uzraudzībai.
- Pārskatos tiek izmantoti dažādu ārējo ekspertu viedokļi un vērtējumi.
- Uzraudzības pārskati, ņemot vērā iepriekšējo pieredzi, tiek pilnveidoti.
- Uzraudzības pārskati publiski pieejami interneta vietnē.
- Pārskati (līdz 2011.g.) pieejami drukātā formā, un tiem ir pievilcīgais noformējums.
- SUS interneta vietne, dati un pārskati kalpo kā pilsētas lietišķā tēla veidotājs.

Tomēr jāatzīmē, ka atsevišķas sistēmas iezīmes vērtējamās drīzāk negatīvi:

- Pārskats izveidojies apjomīgs, salīdzinoši komplicēts un līdz ar to arī pasmags, un tas nenodrošina, ka to izmanto galvenā mērķa grupa – lēmumu pieņēmēji.
- Pārskatam nav īsās jeb kopsavilkuma versijas.
- Salīdzinoši vēls pārskata sagatavošanas termiņš - septembra beigas.
- Dažām pašvaldības institūcijām saspringti (pārāk īsi) informācijas sagatavošanas termiņi.
- Daļā gadījumu institūcijām grūtības norādīt pārskatam pieprasīto informāciju (piemēram, uzdevumu ietvaros veiktās darbības un tām atvēlētos resursus).
- Institūcijām ir atsevišķas iebildes par sniegtās informācijas saīsinājumu pārskatā, kā arī par to, ka pārskatam nepietiekami vienots stils.
- Uzraudzības pārskatam nepietiekama (nav) sasaiste ar gada publisko pārskatu, pašvaldības institūciju un citiem pārskatiem (piemēram, reizi sasaukumā izdoto sasniegumu grāmatu).

Veicot izvērtējumu, kā tiek ievēroti sistēmai izvirzītie principi, jāsecina, ka:

- Vienkāršības princips tiek īstenots daļēji – lēmumu pieņēmējiem būtu nepieciešams kompaktāks un pārskatāmāks kopsavilkums par attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas rezultātiem, kas norādītu uz nepieciešamību īstenot dokumentos iekļauto apņemšanos. Principa ievērošana aktuāla arī nākotnē.
- Sistēmas pakāpeniskas attīstības un pilnveidošanas princips tiek īstenots lielā mērā – pārskati tiek pilnveidoti, sistēma papildināta ar datu bāzēm, atbildīgā struktūrvienība ir gatava jauniem sistēmas pilnveidojumiem. Tai pašā laikā jāatzīmē, ka vide nepārtraukti mainās, tai skaitā arī likumdošana attiecībā uz attīstības plānošanu, un pilnveidošanas iespējas nav izsmeļamas, tāpēc arī princips aktualitāti nezaudē.

- Visaptveroša vērtējuma princips tiek īstenots daļēji – tā ievērošanu pamato pārskatu plašums, kvantitatīvas un kvalitatīvas informācijas un viedokļu iekļaušana pārskatos, taču tai pat laikā praktiski nav neviena rādītāja, kas raksturo kādas jomas/darbības ekonomisko efektivitāti, jo darbības grūti sasaistīt ar resursiem. Šī principa izmantošana lielākā mērā pārskatu sagatavošanā var nonākt pretrunā ar vienkāršības principu.

Galvenās SUS problēmas ir:

- Nepietiekama attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas uzraudzības rezultātu izmantošana lēmumu pieņemšanā un budžeta veidošanā.
- Pārskata lielais apjoms un komplikētība.

3. Citu pieredze plānošanas dokumentu uzraudzībā

3.1. Pašvaldību pieredze

Rīgas pilsētas pašvaldība bija pirmā pašvaldība Latvijā, kas ieviesa attīstības plānošanas uzraudzības sistēmu, kas ietver gan regulāru (ikgada) uzraudzības pārskata sagatavošanu un publicēšanu, gan datu bāzes izveidošanu un uzturēšanu. Tāpēc Rīgas pieredze ir kalpojusi arī citām pašvaldībām attīstības plānošanas uzraudzības sākšanā un veikšanā, tieši pārņemot kaut ko no Rīgas pieredzes, kā arī to izmantojusi atbildīgā ministrija (RAPLM, VARAM) gan attīstības plānošanas metodiskajos noteikumos, ko izmanto pašvaldības, gan arī reģionālās attīstības uzraudzības datu bāzes (moduļa) izveidošanā. Pārņemot citu pieredzi, bieži nāk līdzī arī pilnveidojumi, tāpēc arī Rīgas pašvaldībai citu pašvaldību pieredze ir vērtīga.

Visu pašvaldību aktuālajos attīstības plānošanas dokumentos ir nodaļa par uzraudzības kārtību, taču ievērojami mazāk var atrast līdz šim sagatavotos uzraudzības pārskatus. Apkopojums par attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas uzraudzības pārskatiem republikas pilsētu pašvaldībās un vēl trīs Rīgai tuvos novados dota 2.tabulā.

2.tabula. Republikas pilsētu un atsevišķu novadu pašvaldību mājas lapās atrodamie attīstības plānošanas dokumentu uzraudzības pārskati

Pašvaldība	Attīstības plānošanas dokumentu uzraudzības pārskats mājaslapā
Rīga	Pārskati kopš 2006.g. (6) http://www.sus.lv/lv/strategijas-uzraudzibas-sistema-sus
Daugavpils	Norāde uz programmas 2008.-2014.gadam Uzraudzības ziņojumu, bet tas nav pieejams http://www.daugavpils.lv/files/components/main_content/files/DAP%20014%20uzraudzibas%20zinojums_HT_1.pdf
Jelgava	Pārskati kopš 2007.g. (6) http://www.jelgava.lv/pasvaldiba/dokumenti/dokumenti0/attistibas-planosana/jelgavas-pilsetas-attistibas-planosanas-32/
Jūrmala	-
Jēkabpils	-
Liepāja	Pieejams uzraudzības rādītāju sistēmas apraksts (2008.g.) http://www.liepaja.lv/upload/Bizness/Attistiba/pilsetas/2008_2014/US.pdf
Rēzekne	-
Valmiera	-

Ventspils	Pārskati kopš 2011.g. (2) http://www.ventspils.lv/lat/ventspils_parvalde/publiskie_dokumenti/vents_pils_pilsetas_attistibas_programma_2007_2013_gadam/
Ogre	Pārskati kopš 2011.g. (2) http://www.ogre.lv/lat/pasvaldiba/normativie_akti_un_attistibas_planosanas_dokumenti/attistibas_planosana/
Sigulda	Pārskati regulāri tiek gatavoti, bet netiek publicēti mājas lapā
Tukums	Pārskati kopš 2011.g. (2) http://www.tukums.lv/tukuma-novada-pasvaldiba/normativie-akti/attistibasplanosanasdokumenti

Tā, piemēram, seši attīstības plānošanas dokumentu uzraudzības pārskati (Pārskats par Jelgavas pilsētas stratēģisko plānošanas dokumentu īstenošanu 20xx. gadā), no 2007. gada līdz 2012. gadam ir pieejami Jelgavas pilsētas mājaslapā. Pirmajos gados pārskati bija 36-37 lappušu apjomā, sākot no 2010.gada tie kļuvuši koncentrētāki – ap 25 lappusēm un pamatā balstās uz rezultatīvajiem rādītājiem.

Liepājas pilsētas mājas lapā atrodams 2008. gadā sagatavots materiāls par Uzraudzības rādītāju sistēmu, kas ir līdzīgs Rīgas vadlīnijām. Liepājas pašvaldības darbinieki apliecināja, ka balstoties uz rezultatīvajiem rādītājiem, ir izveidota attīstības plānošanas dokumentu uzraudzības sistēma, sākotnēji tika sagatavoti un pilsētas domē apstiprināti uzraudzības pārskati, taču nācās atzīt, ka deputātu interese par tiem bija maza. Ņemot vērā atbildīgās attīstības nodaļas darbinieku noslodzi (tie tika iesaistīti jaunu plānošanas dokumentu sagatavošanā) pārskatu gatavošana par vecajiem attīstības plānošanas dokumentiem tika pārtraukta, bet datu bāzes uzturēšana turpinās un tā veido uzraudzības pamatu.

Ventspils pilsētas pašvaldība pārskatus sagatavo un publicē, sākot no 2011. gada (Pārskats par īstenošanu 20xx. gadā). Tie koncentrētā un pārskatāmā veidā atspoguļo mērķu un rīcības virzienu rezultatīvo rādītāju progresu. Pārskata apjomu veido rīcības plāna daļa, kur katram pasākumam norādīta izpilde pārskata gadā. Ventspils pašvaldības pārstāvji pārskata formu vērtē kā veiksmīgu un pamatā tādā pašā veidā paredz turpināt uzraudzību arī jaunajā plānošanas periodā. Pārskati noformēti vienotā ar attīstības plānošanas dokumentiem vizuālā stilā.

Ogres pašvaldība savus divus publiski pieejamos uzraudzības pārskatus ir izveidojusi un publicējusi *MS Power Point* prezentācijas formā.

Siguldas pašvaldība kopš 2011.g. ikgadu vienlaicīgi ar pašvaldības publiskā gada pārskata izstrādi sagatavo ikgadējo uzraudzības ziņojumu par attīstības programmas ieviešanu, kur

norādītas veiktās darbības uzdevumu izpildes sasniegšanas virzienā un ietverts uzraudzības rādītāju apkopojums. Reizi trijos gados ir izvērsti ziņojumi ar politikas rādītāju analīzi. Arī tas ir īss, pārskatāms ziņojums (11 lpp.) ar pielikumiem. Pašvaldība ir apmierināta, ka ir izdevies atrast pārskatāmu, pielietojamu un izmantotu uzraudzības formu. Pārskats tiek pievienots domes lēmumam, bet speciāli mājas lapā netiek publicēts. Taču atsaucoties uz lūgumu, pašvaldība ir gatava gan dalīties ar ziņojumu, gan ar savu viedokli par to.

Tukuma pašvaldība izvērtējot savu pieredzi, norāda, ka nākotnē nepieciešama vienkāršāka par esošo uzraudzības sistēma un pārskati, iespējams, ka tos nevajadzētu gatavot katru gadu.

Nevienai no tabulā minētajām pašvaldībām 2014.gada augustā mājas lapā vēl nav publicēts pārskats/ziņojums par 2013.gadu.

Līdzīgi kā Rīgai arī citām pašvaldībām pārskatos nav atrodamas ekonomiskās efektivitātes novērtējuma piemēri.

Pagaidām var izvērtēt attīstības programmu izvērtēšanas pieredzi, pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģiju (kur ietverta arī telpiskā perspektīva) uzraudzības pieredzes Latvijas pašvaldībām vēl nav.

- ✓ No esošās Latvijas pašvaldību pieredzes var secināt, ka ļoti svarīgi atrast iespējami kompaktu un pārskatāmu uzraudzības pārskatu / ziņojumu formu, lai tā būtu uzskatāmi prezentējama un ērti lietojama lēmumu pieņēmējiem un arī sabiedrībai.
- ✓ Arī nevienā cita pašvaldība attīstības plānošanas dokumenti īstenošanas uzraudzībā neizmanto ekonomiskās efektivitātes rādītājus.

3.2. Valsts iestāžu pieredze

Vispārīga plānošanas dokumentu (politikas un attīstības) īstenošanas uzraudzības pieredze Latvijas valsts pārvaldē kopumā izsekojama caur šādiem politikas plānošanas dokumentiem:

- Valsts pārvaldes reformas stratēģija 2001.-2006.g. (2001)

<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=422>

Kā viens no risināmiem jautājumiem, ar ko panākt situācijas uzlabošanu, norādīts “uz rezultātu”, nevis “uz procesu” (uz funkciju veikšanu) orientētas darba kultūras attīstīšana.

- Pamatnostādnes par rezultātu un to sasniegšanas rādītāju sistēmu (2003)

<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=706>

- Politikas plānošanas sistēmas attīstības pamatnostādnes (2006)
<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2048>
- Valsts pārvaldes politikas attīstības pamatnostādnes 2008.-2013.g.(2008)
<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2675>
- Rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmas pamatnostādnes 2008.-2013.g. (2008)
<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2687>
- Attīstības plānošanas sistēmas uzlabošanas pasākumu plāns 2014.-2016.g. (2014)
<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4683>

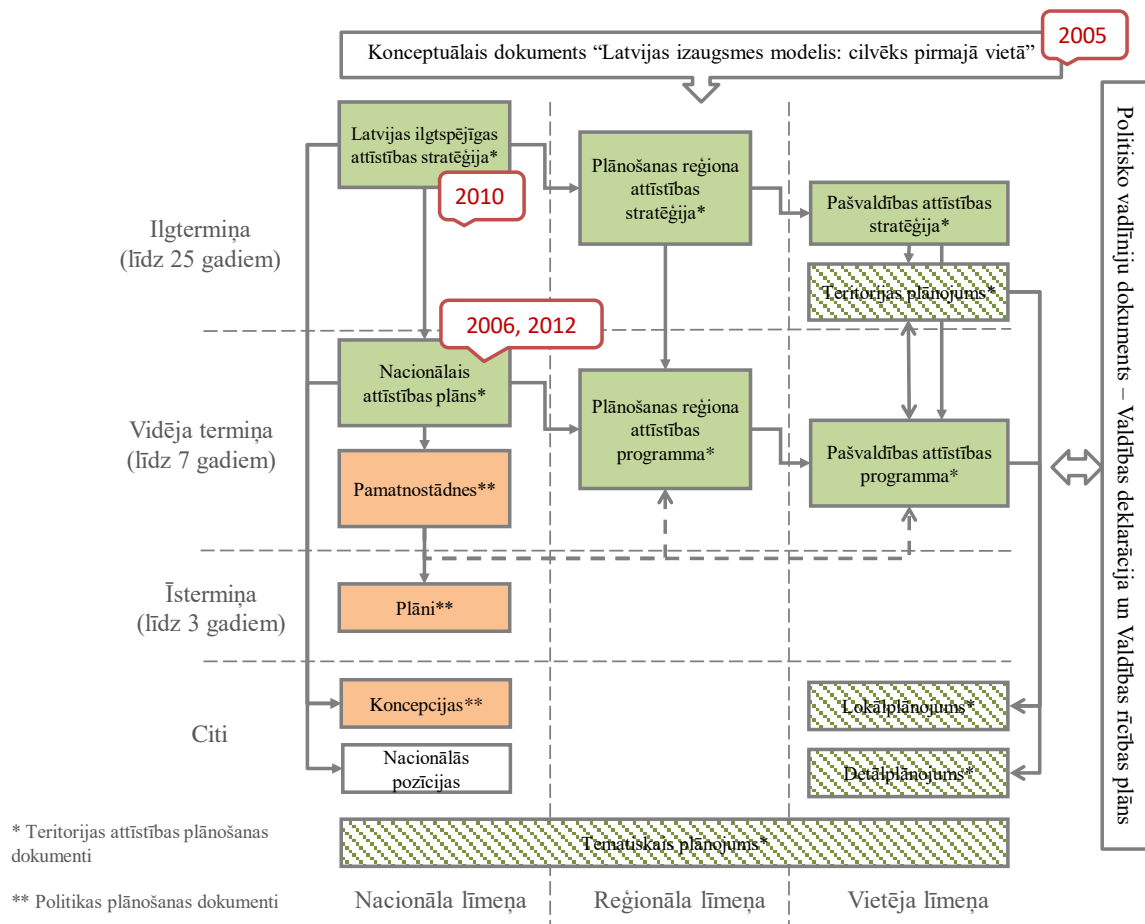
Sākotnēji vispār bija svarīgi ieviest uz rezultātu orientētu plānošanu un attiecīgi iekļaut rezultatīvos rādītājus plānošanas dokumentos. Vēlāk vairāk tiek izvirzīta problēma plānošanas dokumentu īstenošanai un to sasaistes ar budžetu (finanšu resursiem) nepieciešamība.

Valsts pārvaldes iestādēm attiecībā uz plānošanas uzraudzību ir spēkā šādi tiesību akti:

- Attīstības plānošanas sistēmas likums
<http://likumi.lv/doc.php?id=175748>
 - MK 01.09.2009. noteikumi Nr.979 „Rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmas darbības kārtība”
<http://likumi.lv/doc.php?id=197035>
- Šo noteikumu 22.punkts paredz: Noteikumi attiecas arī uz pašvaldībām un plānošanas reģioniem, ciktāl tie nav pretrunā ar citiem normatīvajiem aktiem.
- MK 13.10.2009. noteikumi Nr. 1178 "Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi",
<http://likumi.lv/doc.php?id=200576>
 - MK 17.11.2009. instrukcija Nr.16 „Ministriju un citu centrālo valsts iestāžu rezultātu un to rezultatīvo rādītāju izstrādes un novērtēšanas metodika”
<http://likumi.lv/doc.php?id=200935>

Valsts pārvaldes pārziņā ir nacionāla mēroga (teritorijas) attīstības plānošanas dokumenti (Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam un Nacionālais attīstības plāns) un politikas plānošanas dokumenti (skat. 1.attēlu). Bez tam valsts institūcijas gatavo institūciju vadības dokumentus – institūcijas darbības stratēģiju un gada darbības plānu.

1.attēls. Attīstības plānošanas sistēma nacionālajā, reģionālajā un vietējā līmenī
Avots: PKC (Pārresoru koordinācijas centrs)

MK noteikumos Nr.1178 norādīts, ka valsts pārvaldes institūcijām ir pienākums sistemātiski un konsekventi īstenot plānošanas dokumentā paredzētos pasākumus izvirzīto mērķu un plānoto rezultātu sasniegšanai, kā arī pienākums sniegt pārskatu par minēto darbību izpildi. Minētie noteikumi paredz, ka vidēja termiņa politikas plānošanas dokumentiem veic sākotnējo, starpposma un gala ietekmes novērtējumu. Sākotnējo ietekmes novērtējumu veic plānošanas dokumenta projekta izstrādes procesā, prognozējot iespējamo lēmumu vai rīcības radītās sekas. Sākotnējo ietekmes novērtējumu veic pirms lēmuma pieņemšanas par plānošanas dokumenta apstiprināšanu. Starpposma novērtējumu veic, piemērojot gala ietekmes novērtējuma veikšanas kārtību. Starpposma novērtējuma mērķis ir uzraudzīt plānošanas dokumenta īstenošanas gaitu un laikus identificēt nepieciešamās izmaiņas. Gala ietekmes novērtējuma ietvaros vērtē sākotnēji izvirzīto mērķu un plānoto rezultātu sasniegšanas pakāpi, kā arī mērķa sasniegšanā ieguldīto līdzekļu izlietojuma pamatotību. Pārskatu par dokumentu īstenošanas gaitu un izpildi sniegšanas biežumu nosaka pašos plānošanas dokumentos. Pārskatus sniedz kā informatīvos ziņojumus.

Praksē ne vienmēr tiek veikti visi novērtējumi vai novērtējumi vispār. Tā, piemēram, daļai 2007.-2013. gada perioda politikas plānošanas dokumentiem starpposma novērtējumu neveica, jo ekonomiskās krīzes dēļ tie jau pirms perioda beigām zaudēja aktualitāti.

Daži politikas plānošanas dokumentu īstenošanas pārskatu piemēri:

- Rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmas pamatnostādnes 2008.-2013.gadam
<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2687>
- Izglītības attīstības pamatnostādnes 2006.-2013.gadam
<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2054>
- Transporta attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam
<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2003>

2014. gada februārī MK izskatītajā informatīvajā ziņojumā "Par Politikas plānošanas sistēmas attīstības pamatnostādņu īstenošanu 2007.–2013. gadā un priekšlikumiem attīstības plānošanas sistēmas uzlabošanai"²norādīts:

- „Politikas plānošanas dokumenti, kas izstrādāti pēc 2010. gada, ir būtiski kvalitatīvāki, salīdzinot ar vecākiem dokumentiem, kuros formulētie sagaidāmie politikas rezultāti un to sasniegšanas rādītāji ir vispārīgi un nekonkrēti (formulēti vēlamības formā „uzlabot”, „veicināt” utt.) un kuros vairāk izmantoti nevis kvantitatīvi, bet kvalitatīvi rādītāji, kas vairāk raksturo procesu un darbību, nevis sasniegto rezultātu.
- Arī vairumā nozaru politikas plānotāju vērtējumā attiecīgās nozares plānošanas dokumentos noteiktie rezultāti un rezultatīvie rādītāji spēj raksturot attīstības procesu un politikas ietekmi.
- Tomēr, neskatoties uz pārskata periodā veiktajiem uzlabojumiem rezultatīvo rādītāju sistēmas darbībā, aizvien pastāv būtiskas nepilnības, kas negatīvi ietekmē attīstības plānošanas sistēmas darbību.
- **Turpmākais uzdevums ir attīstības plānošanas sistēmas iedzīvināšana, padarot to maksimāli efektīvu, skaidru, viegli piemērojamu un saprotamu politikas veidotājiem un sabiedrībai kopumā.”**

Attīstības plānošanas sistēmas uzlabošanas pasākumu plānā 2014.-2016. gadam, cita starpā uzdevumi noteikti:

- **lai palielinātu politikas plānošanas dokumentu uztveramību plašākai sabiedrībai, samazināt politikas plānošanas dokumentu apjomu, normatīvajā regulējumā paredzot, ka veidojami īsāki, koncentrētāki un viegli lasāmi dokumenti;**

²<http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40307898>

- uzlabot atskaitīšanās sistēmu par attīstības plānošanas un politisko vadlīniju īstenošanu, mazinot pārskatu dublēšanos, saskaņojot to sniegšanas termiņus un iespēju robežās atskaišu formas;
- vietēja un reģionāla līmeņa attīstības plānošanas metodiskās vadības ietvaros rosināt teritorijas attīstības plānošanas dokumentus izstrādāt termiņam, kas atbilst Eiropas Savienības budžeta plānošanas periodam, vai arī regulāri aktualizēt teritorijas attīstības plānošanas dokumentu rīcības sadaļu, tādējādi nodrošinot atbilstību aktuālajai informācijai par finansējuma pieejamību šo dokumentu īstenošanai.

Ņemot vērā, ka pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģija un attīstības programma ir teritorijas attīstības plānošanas dokumenti, tad to īstenošanas uzraudzībai būtiski saprast nacionāla mēroga teritorijas attīstības plānošanas dokumentu uzraudzību, tas ir Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam un Nacionālā attīstības plāna īstenošanas uzraudzību.

- **Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam** (saīsināti LIAS vai Latvija 2030)

http://www.pkc.gov.lv/images/LV2030/Latvija_2030.pdf

Latvija 2030 statuss un uzraudzības kārtība ir noteikta Attīstības plānošanas sistēmas likumā (2008). Latvija 2030 ir apstiprināta Saeimā 2010.gada 10.jūnijā. Dokumentā ietverta nodaļa „Ilgtspējīgas attīstības īstenošanas un uzraudzības process”, taču faktiskā prakse atšķiras no dokumentā norādītās kārtības (piemēram, Saeimā bija paredzēts izveidot ilgtspējīgas attīstības komisiju, valstī bija paredzēts izveidot Ilgtspējīgas attīstības institūtu „Latvija 2030”, taču vēlāk tika izveidots Pārresoru koordinācijas centrs).

Latvija 2030 īstenošanas uzraudzības kārtība noteikta Attīstības plānošanas sistēmas likuma 12.pantā, kurā ir veikti grozījumi. Attiecīgi:

- 12.panta 10.punkts līdz 01.01.2014. paredzēja

„Pirmajā un trešajā gadā pēc Saeimas vēlēšanām Ministru prezidents ziņo Saeimai par valsts ilgtspējīgu attīstību un Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas īstenošanu attiecīgajā laikposmā”.

- 12.panta 8.punkts no 01.01.2014. paredz, ka

„Pirmajā un trešajā gadā pēc Saeimas vēlēšanām Ministru prezidents savā ikgadējā ziņojumā Saeimai ietver informāciju par valsts ilgtspējīgu attīstību, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas īstenošanu un Nacionālā attīstības plāna izpildi attiecīgajā laikposmā”.

Līdz šim Saeimā 2012. gada decembrī ir iesniegts viens uzraudzības ziņojums – Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gada īstenošanas uzraudzības ziņojums.

Formāli tas būtu nepieciešams arī 2014. gadā, taču ņemot vērā, ka šī Saeima ir ievēlēta ārkārtas vēlēšanās, 2014. gadā ziņojumu nav paredzēts ne gatavot, ne sniegt. Tas tiks veikts 2015. gadā un ietverts Ministru prezidenta ikgadējā ziņojumā.

Latvija 2030 īstenošanas uzraudzības ziņojums nav ievietots attiecīgajā dokumenta sadaļā Pārresoru koordinācijas centra mājas lapā, bet tikai Politikas plānošanas dokumentu datu bāzē

<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3323>

Pirms ziņojuma sagatavošanas atbildīgā iestāde – Pārresoru koordinācijas centrs – pirms ziņojuma sagatavošanas un tā izstrādes gaitā diskutēja par to Saeimā. Diskusiju prezentāciju materiāls pieejams publiski:

- pirms uzsākšanas

<http://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/EB32501AAF4F386CC22579AD004B3675?OpenDocument>

- izstrādes gaitā

<http://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/EC9BDD9219AD9C5BC2257AA200429C42?OpenDocument>

- ✓ Pieredzes pārņemšanai Latvija 2030 ziņojums rosina idejas par rezultatīvo rādītāju progresa dinamikas grafisku atspoguļojumu, norādot arī sagaidāmo vērtību 2030.gadā un citu valstu un/vai ES salīdzinošus rādītājus. Rezultātu progresa dinamikas novērtējumam tiek izmantota četru punktu skala(-1; 0; 1; 2).

- **Nacionālais attīstības plāns (NAP)**

2006.gada 7.jūlijā MK pieņēma

- *Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2007.-2013.gadam (NAP 2007-2013)*

<http://likumi.lv/doc.php?id=139505>

Dokumentā ietverta nodaļa „Nacionālā attīstības plāna īstenošana un uzraudzība”, kas vērtējam kā ļoti deklaratīva un vispārīga.

Ņemot vērā būtiskas ekonomiskās krīzes izraisītas izmaiņas valstī un starptautiskā mērogā, NAP 2007-2013 saturiski zaudēja savu aktualitāti, tā vietā tika sagatavots cits dokuments un 2010. gadā pieņemts MK rīkojums, ka turpmāk NAP 2007-2013 tiek īstenots saskaņā ar Latvijas Stratēģiskās attīstības plānu 2010.-2013. gadam. Šāda rīcība izmantota, lai publiski nebūtu jāatzīst, ka apjomīgas kampaņas rezultātā tapušais plānošanas dokuments (NAP) vairs nav derīgs un tas jāliek plauktā. 2011. gadā, gatavojoties NAP izstrādei jaunajam plānošanas periodam līdz 2020. gadam, Valsts kancelejas pasūtījumā tika veikts pētījums „Nacionālā attīstības plāna 2007.-2013. gadam

izstrādes procesa, īstenošanas un novērtēšanas mehānisma izvērtējums un rekomendāciju izstrāde”, kura ziņojums pieejams publiski.

- *Latvijas Stratēģiskās attīstības plāns 2010.-2013.gadam (LSAP 2010-2013)*

<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3338>

Par LSAP, kā NAP turpinātāju, ik pēc pusgada ir sagatavots un MK izskatīts informatīvais ziņojums par Latvijas Stratēģiskās attīstības plāna 2010.-2013. gadam uzdevumu un darbības rezultātu īstenošanu (<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3338>).

2014.gada 28.jūlijā MK ir izskatīts Pārresoru koordinācijas centra sagatavotais LSAP noslēguma ziņojums – Informatīvais ziņojums par Latvijas Stratēģiskās attīstības plāna 2010.-2013. gadam īstenošanu. Šajā ziņojumā 43 lappusēs atspoguļota LSAP iekļauto rezultātīvo rādītāju dinamika pārskata periodā. Vērtējumam līdzīgi kā Latvija 2030 ziņojumā izmantota četru punktu skala (-1; 0; 1; 2), kas grafiski papildināta ar saulīti vai dažādiem mākoņiem.

- ✓ No šī dokumenta var pārņemt pieredzi attīstības plānošanas dokumenta noslēguma ziņojumam.

- *Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam (NAP 2014-2020)*

http://www.pkc.gov.lv/images/NAP2020%20dokumenti/20121220_NAP2020_Saeim%C4%81_apstiprin%C4%81ts.pdf

Šī dokumenta izstrādi un arī uzraudzības kārtību nosaka MK noteikumi - MK 19.10.2011. noteikumi Nr. 816 «Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020.gadam izstrādes, ieviešanas, uzraudzības un publiskās apspriešanas kārtība»<http://likumi.lv/doc.php?id=238460>.

Atbildīgā institūcija par šo plānošanas dokumentu ir Pārresoru koordinācijas centrs (PKC) un NAP2020 novērtējums plānots trīs posmos kā Ministru prezidenta ziņojums Saeimai:

- NAP2020 rezultātu novērtējums 2015. un 2019. gadā, ar mērķi pārbaudīt rezultātu sasniegšanas apmēru, identificēt jomas, kurās nav uzsākta darbība vai nepieciešama padziļināta izpēte, politikas un budžeta korekcijas.
- Vidējā termiņa novērtējums 2017. gadā, ar mērķi veikt izmaiņas NAP2020 rīcības virzienos 2018.-2020. gadam, sagatavot sākotnējos priekšlikumus NAP2027 un izvirzīt pamatojumu un iespējamās nacionālās intereses nākamajam ES fondu plānošanas periodam.

- NAP2020 noslēguma novērtējums 2021. gadā ar mērķi - novērtēt NAP2020 īstenošanas apmēru; kad ir dati par 2020. gadā sasniegtiem rādītājiem. Tas notiktu vienlaikus ar Latvija 2030 pārskata ziņojumu.

3.3. Ārvalstu pieredze

Uzraudzība ir attīstījusies līdz ar plānošanas attīstību. Ja senāk plānos formulētie mērķi bija vispārīgi, tad plānošana izvirzot konkrētus mērķus, kas raksturoti ar rezultatīvajiem rādītājiem ir jaunās publiskās pārvaldes (*New Public Management*) filozofijas īstenošanas neatņemama sastāvdaļa.

Ārvalstu pieredzes materiālos, uzraudzība (*monitorng*) nereti tiek iekļauta stratēģijas īstenošanas procesa posmā. Uzraudzība papildināta ar novērtējumu tiek uzskatīta kā stratēģijas īstenošanas posma sastāvdaļa.

Ārvalstu prakses apkopojšie materiāli liecina, ka uzraudzības procesa galvenie elementi ir uzraudzības datu vākšana, pārskata par progresu veidošana, uzraudzības komisijas darbība.

Jaunākās (modernākās) tendences attīstības plānošanas uzraudzībā saistītas ar sabiedrības iesaisti diskusijā par uzraudzības rezultātiem, kā arī plašu ieinteresēto pušu (*stakeholders*) iesaisti uzraudzībā. Sekmīgā sabiedrības iesaistē uzraudzības procesā ļoti svarīga ir prasmīgi realizēta daudzveidīga komunikācija ar atgriezeniskās saites iespējām. Savukārt ieinteresēto pušu iesaisti uzraudzības procesā veic, veidojot institucionālas uzraudzības struktūrvienības - uzraudzības komisijas (padomes, komitejas), kur iesaistīti gan pašvaldības pārstāvji, gan citu ieinteresēto pušu pārstāvji (valsts un citas publiskas institūcijas, piemēram, reģiona, privātā biznesa un biznesa organizāciju pārstāvji, dažādu citu organizāciju un sabiedrības vai kopienas grupu pārstāvji).

Londonas piemērs

Uzskatāms pozitīvs piemērs attīstības stratēģijas īstenošanas uzraudzībai, kur pārlicināties gan par jau zināmām uzraudzības lietām, gan kur smelties jaunas idejas, ir Londonas attīstības stratēģijas uzraudzība. Jāpiebilst, ka Londonas attīstības stratēģijas pamats ir vairāki ģenerāli dokumenti (Londonas telpiskās attīstības stratēģija kopš 2011.gada Londonas plāns (*the London Plan*) un Londonas pamatstratēģija (*City of London Core Strategy*)) un virkne nozaru/jomu/apkaimju dokumentu.

Galvenajos dokumentos ir sadaļa par uzraudzību:

- *The London Plan*, nodaļa „Īstenošanai monitorings un pārskats”

<https://www.london.gov.uk/sites/default/files/LP2011%20Chapter%208.pdf>

(253.lpp.)

Londonas plāna atspoguļojums internetā ir labs piemērs ērtai lietošanai – to var redzēt gan vienotā dokumentā, gan ērti atsevišķu nodaļu failos.

Plānam izveidota arī sava mājas lapa – The London Plan.

- *City of London Core Strategy*, atsevišķs pielikums „Uzraudzības ietvars”

<http://www.cityoflondon.gov.uk/services/environment-and-planning/planning/planning-policy/local-development-framework/Documents/The%20Core%20Strategy%20September%202011.pdf>

(147.lpp.)

Kopš 1999.gada Londonas mēram ir pienākums sagatavot ikgada plāna īstenošanas monitoringa ziņojumu (*Annual Monitoring Report*). Tas tiek uzskatīts par galveno rīko un atslēgas elementu Londonas plāna uzraudzībā. Mājas lapā pieejami ziņojumi kopš 2005. gada. Kopš 2011. gada ik gada pārskatā tiek izmantots 24 pamatrādītāju kopums (*key performance indicators*), un tas uzskatīts par pārskata kodolu³.

2014. gada jūlijā publicētas pārskats par 2012/2013 gadu (nesakrīt ar kalendāro gadu, iespējams arī tas saistīts ar finanšu gadu):

https://www.london.gov.uk/sites/default/files/AMR%2010%20Revised%20Final%20July%202014_0.pdf

Izveidota Londonas attīstības datu bāze (*London Development Database (LDD)*):

<http://www.london.gov.uk/webmaps/ldd/>

Pieejami arī telpiskās plānošanas stratēģijas (*Spatial Development Strategy (SDD)*) tehniskie ziņojumi / pārskati:

Piemērs – pārskats par transportu:

<https://www.london.gov.uk/sites/default/files/archives/uploads-tfl-analysis.pdf>

Bez tam sabiedrībai ļoti uzsaktāmi ar interaktīvas vizuāli atraktīvas laika skalas palīdzību uz laika ass (līdz 2032. gadam) atspoguļoti nozīmīgākie nākotnē plānotie projekti pilsētā. Šādā veidā sabiedrībai ir ļoti viegli sekot līdzi jeb uzraudzīt plānotā izpildi.

<https://www.london.gov.uk/mayor-assembly/mayor/vision-2020/interactive-timeline>

Būtiski, ka pie šī grafika atzīmēts, ka virkne nākotnes termiņu ir indikatīvi un plāns nepārtraukti tiek aktualizēts un detalizēts.

- ✓ Londonas piemērs sniedz vērtīga sidejas gan par dokumentu struktūru, saturu, metodoloģiju, gan par komunikāciju.

³<https://www.london.gov.uk/priorities/planning/research-reports/monitoring-london-plan>

4. Rīgas attīstības plānošanas dokumentu uzraudzības sistēmas pilnveidošanas nepieciešamības pamatojums

Rīgas stratēģijas uzraudzības sistēmas aktualizēšana ar izmaiņām nepieciešama, jo:

- mainījies (un joprojām mainās) attīstības plānošanas un uzraudzības tiesiskais ietvars;
- pieņemti jauni pilsētas attīstības plānošanas dokumenti, kuriem ir atšķirīga no iepriekšējiem struktūra;
- Rīgas pašvaldības iepriekšējās pieredzes un citu pieredzes analīze liecina, ka nepieciešama pilnveidošana.

4.1. Uzraudzības nepieciešamības tiesiskais pamats

Šobrīd nepieciešamību veikt pašvaldības attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas uzraudzību un prasības tai nosaka vairāki tiesību akti (skat. 3.tabulu).

3.tabula. Tiesību aktos noteiktās prasības par pašvaldības attīstības plānošanas uzraudzību.

Tiesību akts	Saite	Prasības
Likums „Par pašvaldībām” (1994)	http://likumi.lv/doc.php?id=57255	14.pants 2.daļa 1.punkts <i>Lai izpildītu savas funkcijas, pašvaldībām likumā noteiktajā kārtībā ir pienākums:</i> 1) izstrādāt pašvaldības teritorijas attīstības programmu un teritorijas plānojumu, nodrošināt teritorijas attīstības programmas realizāciju un teritorijas plānojuma administratīvo pārraudzību.
Attīstības plānošanas sistēmas likums (2008)	http://likumi.lv/doc.php?id=175748	5.panta 2.daļas 7.punkts <i>(2) Attīstības plānošanā ievēro šādus pamatprincipus:</i> 7) uzraudzības un novērtēšanas princips — attīstības plānošanā un attīstības plānošanas dokumentu īstenošanā visos pārvaldes līmeņos tiek nodrošināts to ietekmes izvērtējums, kā arī uzraudzība un pārskatu sniegšana par sasniegtajiem rezultātiem;
		11.panta 7.daļa <i>(7) Attīstības plānošanas rezultāti ir attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas gaitā valsts un pašvaldību institūciju izstrādātie produkti un pakalpojumi, kā arī sabiedrībā un tautsaimniecībā panāktās pārmaiņas. Rezultātu noteikšanai izmanto rezultatīvos rādītājus. Rezultātu un rezultatīvo rādītāju sistēmu, un tās darbības kārtību nosaka Ministru kabinets.</i>

Teritorijas attīstības plānošanas likums (2011)	http://likumi.lv/doc.php?id=238807	12.panta 3.daļa <i>(3) Vietējā pašvaldība koordinē un uzrauga vietējās pašvaldības attīstības stratēģijas, attīstības programmas, teritorijas plānojuma, lokālpilnojumu, detālpilnojumu un tematisko plānojumu īstenošanu.</i> 22.panta 2.daļa <i>22.pants.Vietējās pašvaldības attīstības programma (2) Vietējās pašvaldības attīstības programmā ietver pašreizējās situācijas analīzi, tendences un prognozes, kā arī informāciju par attīstības programmas izstrādes procesu un nosaka vidēja termiņa prioritātes, rīcības un investīciju plānu, attīstības programmas īstenošanai nepieciešamo resursu apjomu un attīstības programmas īstenošanas uzraudzības kārtību.</i>
MK 01.09.2009. noteikumi Nr.979 «Rezultātu un rezultātīvo rādītāju sistēmas rādītāju sistēmas darbības kārtība»	http://likumi.lv/doc.php?id=197035	
MK 16.10.2012. noteikumi Nr. 711 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem”	http://likumi.lv/doc.php?id=252164	12., 14.3, 17.punkti. <i>12. Pašvaldība nodrošina ilgtspējīgas attīstības stratēģijas uzraudzību, regulāri novērtējot īstenošanas rezultātus.</i> <i>14.3. Attīstības programmā ietilpst īstenošanas uzraudzības un novērtēšanas kārtība, kurā noteikti rezultātīvie rādītāji un uzraudzības pārskatu sniegšanas biežums un saturs.</i> <i>17. Uzraudzības pārskatu par attīstības programmas īstenošanas rezultātiem pašvaldība izstrādā ne vēlāk kā pusgadu pirms kārtējam pašvaldību vēlēšanām. Tajā ietver informāciju par veiktajām aktivitātēm, rezultātīvo rādītāju izmaiņas, secinājumus un ieteikumus turpmākajai rīcībai, kā arī informāciju par atbilstību ilgtspējīgas attīstības stratēģijā izvirzītajiem mērķiem.</i> Noteikumu 16.punkts ietver arī prasību rīcības plāna un investīciju plāna aktualizēšanai. <i>16. Rīcības un investīciju plānu aktualizē ne retāk kā reizi gadā, ievērojot pašvaldības budžetu kārtējam gadam.</i>

MK 01.07.2014. noteikumi Nr. 367 «Reģionālās attīstības uzraudzības un novērtēšanas kārtība»	http://likumi.lv/doc.php?id=267737	7.1.punkts. 7. Pašvaldības un plānošanas reģioni: 7.1. nodrošina reģionālās attīstības uzraudzību un novērtēšanu, izmantojot moduli kā primāro datu avotu teritorijas attīstības plānošanā, reģionālās attīstības uzraudzībā un novērtēšanā, pēc iespējas neveidojot atsevišķas uzraudzības un novērtēšanas sistēmas; 7.2. saskaņo ar ministriju tādus pasākumus vai aktivitātes, kas skar iesaistīšanos Eiropas Savienības vai ārvalstu finanšu instrumentu finansētos projektos saistībā ar reģionālās attīstības uzraudzību un novērtēšanu.
---	---	---

Šī ziņojuma gatavošanas laikā MK ir iesniegts VARAM sagatavots MK noteikumu projekts „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem”, kurus apstiprinot spēku zaudēs 2012. gada MK noteikumi Nr.711. Jauno noteikumu projekts (uz 20.08.2014.) attiecībā uz uzraudzību paredz:

20.3. Attīstības programmā ietilpst īstenošanas uzraudzības un novērtēšanas kārtība, kurā noteikti rezultatīvie rādītāji un uzraudzības pārskata sniegšanas biežums un saturs.

23. Uzraudzības pārskatu par attīstības programmas īstenošanas rezultātiem pašvaldība izstrādā ne retāk kā reizi trijos gados. Tajā ietver informāciju par veiktajām aktivitātēm, rezultātīvo rādītāju izmaiņas, secinājumus un ieteikumus turpmākajai rīcībai, kā arī informāciju par atbilstību ilgtspējīgas attīstības stratēģijā izvirzītajiem stratēģiskajiem mērķiem.

67. Rīcības plānu un investīciju plānu aktualizē ne retāk kā reizi gadā, ievērojot pašvaldības budžetu kārtējam gadam. Aktualizēto rīcības plānu un investīciju plānu apstiprina ar domes lēmumu un ievieto sistēmā.

- ✓ Rīgas domes PAD SVP pastāvīgi jāseko līdzi, kā mainās ar attīstības plānošanu un uzraudzību saistītie tiesību akti. Ieteicams aktīvi līdzdarboties šajā procesā (sniedzot atzinumus, piedaloties darba grupās, darbojoties LLPA un LPS).

Atsevišķa nodaļa pašvaldību attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas uzraudzībai ir veltīta atbildīgās ministrijas sagatavotajos metodiskajos ieteikumos. Publiski pieejami ir RAPLM „Metodiskie ieteikumi attīstības programmu izstrādei reģionālā un vietējā līmenī” (2010.gada redakcija)⁴. VARAM šobrīd veic metodisko ieteikumu aktualizāciju un pēc pieprasījuma var iepazīties ar metodisko ieteikumu projektu (versija uz 20.08.2014.). Attiecībā uz uzraudzību aktualizētajā versijā nav lielas izmaiņas. VARAM metodiskie ieteikumi ļoti lielā mērā izmanto Rīgas pašvaldības pieredzi un piemērus attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas uzraudzībā.

⁴http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/reg_att/metodika/?doc=13662

Tie nosaka, ka:

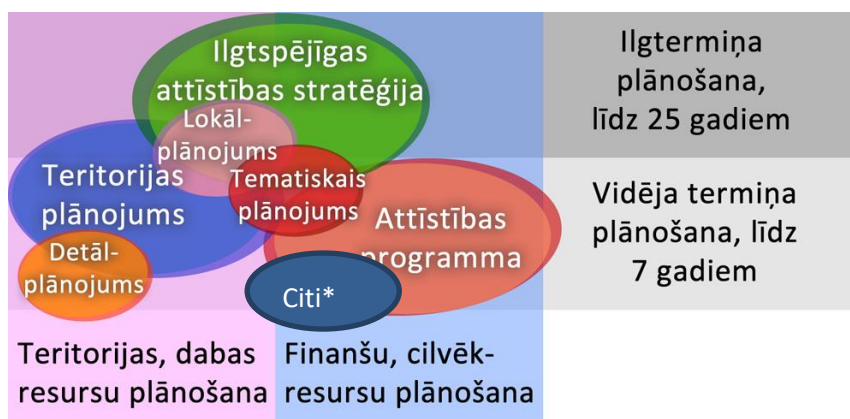
- Uzraudzības sistēmas elementi ir uzraudzības rādītāji un institūcijas, kas veic ilgtspējīgas attīstības stratēģijas/attīstības programmas uzraudzību.
- Uzraudzības rādītāji iedalās teritorijas attīstības (*impact*) rādītājos, politikas rezultātu (*outcomes*) rādītājos un darbības rezultātu (*outputs*) rādītājos.

3.2. Jaunie Rīgas attīstības plānošanas dokumenti un to savstarpējā saistība

Kopš 2014. Gada Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģijas līdz 2025. Gadam un Rīgas pilsētas attīstības programmas 2010.-2013. Gadam vietā spēkā ir Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam un Rīgas attīstības programma 2014.-2020. gadam.

2.attēls. Pašvaldību attīstības plānošanas dokumenti un to hierarhija

Avots: Rīgas plānošanas reģiona izstrādāta shēma ar papildinājumu

*Citi pašvaldības plānošanas dokumenti – nozaru, jomu vai institūciju programmas un plāni.

Ilgtermiņa attīstības stratēģija ir hierarhiski augstākais pašvaldības attīstības plānošanas dokuments (2.attēls), kas ietver gan telpisko/teritoriālo komponenti, gan programmisko komponenti.

Ilgtermiņa attīstības stratēģijas galvenās daļas ir stratēģiskā daļa (misija, vīzija, mērķi, prioritātes un specializācija) un telpiskā perspektīva. Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija ietver arī Stratēģiskās nostādnes pilsētvides attīstībai un Stratēģijas īstenošanas principus.

Attīstības programmu veido stratēģiskā daļa (mērķi, prioritātes, rīcības virzieni) un rīcības plāns un investīciju plāns.

Abos Rīgas pilsētas attīstības plānošanas dokumentos norādīta to ieviešanas un uzraudzības kārtība.

Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 11. nodaļā „Stratēģijas ieviešanas un uzraudzības kārtība”:

- norādīts uz ikgada pārskatiem un plašāku pārskatu reizi četros gados pirms vēlēšanām;
- paredzēta Stratēģijas ieviešanas uzraudzības padome, ko vada domes priekšsēdētājs;
- norādīts uz Stratēģijas ieviešanas mehānisma nepieciešamību.

Attīstības programmas 6.nodaļa „Stratēģijas un attīstības programmas īstenošana un uzraudzība”:

- norādīts uz konkrētiem RD iekšējiem noteikumiem (Nr.5 09.11.2010.);
- dota atsauce uz SUS trim principiem un citām SUS vadlīnijām;
- paredzēti divu veidu pārskati – ikgadējais pārskats un plašāks pārskats reizi četros gados;
- paredzēts rīcības virzienu progressa novērtējums ar pasākumu un projektu novērtējumu un rīcības virziena indikatoru novērtējumu, kur plānots, balstoties uz katra indikatora nozīmīguma īpatsvaru, veikt integrētus skaitliskus aprēķinus, kā rezultātā tiks iegūts rīcības virziena indikatoru novērtējums;
- paredzēts reizi četros gados veikt pētījumu „Pilsētvides attīstību raksturojošo pakalpojumu kvalitātes un pieejamības Rīgas 58 apkaimēs novērtējums”, lai novērtētu vai attīstība visā pilsētā notiek līdzsvaroti;
- norādīts, ka SUS Pārskatiem ir informatīvs raksturs;
- norādīts uz SUS izmaiņu nepieciešamību.

Domājot par pilnveidotajām SUS vadlīnijām, šaubas rada šādi dokumentos ietvertie nosacījumi:

- Plašāks pārskats gadā pirms vēlēšanām – plašāks pārskata termiņš. Tas būtu jau 2016.gadā, un pārskats attiecīgi par 2015.gadu. Iespējams tas ir pa ātru, jo reāli būs pārskats par vienu gadu - 2015.
- Stratēģijas ieviešanas uzraudzības padomes sastāvs – visu pilsētas pašvaldības departamentu vadība. Piedāvātais sastāvs rada draudus, ka darbs var nebūt pietiekami efektīvs un pašvaldību kopumā redzošs, bet gan vairāk saistīts ar katras nozares interešu aizstāvību. Nav iesaistītas ieinteresētās puses. Alternatīvs risinājums dokumentā paredzētajam varētu būt pašvaldības iekšēja institucionāla vienība ne ar visu departamentu pārstāvjiem lēmumu virzīšanai uz domi (kas var uzaicināt konkrēto jomu pārstāvjus) un plašāka vienība ar ieinteresēto pušu iesaisti diskusijai un jaunu risinājumu, ideju meklēšanai.
- Paredzētā indikatoru nozīmības īpatsvaru novērtēšana var būt ļoti komplicēta un grūti saprotama, bet to izmantošana lēmumu pieņemšanai - maza.

5. Metodoloģija attīstības plānošanas dokumentu izpildes progresa izvērtēšanai

Attīstības plānošanas dokumentu izpildes progresa izvērtēšanas ietvaros jāsniedz atbildes uz šādiem jautājumiem par pilsētu:

- Kas ir paveikts?
- Kas ir sasniegts?
- Vai sasniegtais atbilst plānotajam? Cik lielā mērā plānotais sasniegts?
- Vai varam būt apmierināti ar paveikto un sasniegto?
- Vai ir jaunas iespējas un draudi attīstībai?
- Vai nepieciešamas izmaiņas nākotnes uzstādījumos? Kādas?

Ieteicams ievērot šādus galvenos uzraudzības sistēmas veidošanas un darbības principus:

- vienkāršības princips;
- sistēmas attīstības un pilnveidošanas princips;
- daudzpusīgas pieejas princips (iekļaut ārējo vidi);
- elastīgas pieejas princips;
- ieinteresēto pušu iesaistes un publiskas diskusijas veidošanas princips.

Lai izvērtētu attīstības plānošanas dokumentu izpildes progresu, pašvaldības atbildīgajai struktūrvienībai nepieciešams:

- novērtēt virzību uz mērķu sasniegšanu;
- novērtēt rīcības virzienu rezultātus;
- apzināt uzdevumu un rīcības plāna izpildi;
- apzināt investīciju plāna izpildi⁵;
- apzināt būtiskākās izmaiņas ārējā vidē.

- Novērtēt virzību uz mērķu sasniegšanu

Balstās uz mērķa rezultatīvajiem rādītājiem. Tiek apzināta faktiskā situācija. Apzinātas izmaiņas salīdzinājumā ar bāzes vērtību. Novērtēts, vai atbilst sagaidāmajam attīstības virzienam. Vēlāk (ne pirmajos gados) var novērtēt arī attīstības tempu.

- Novērtēt rīcības virzienu rezultātus

Balstās uz rīcības virziena rezultatīvajiem rādītājiem. Tiek apzināta faktiskā situācija. Apzinātas izmaiņas salīdzinājumā ar bāzes vērtību. Novērtēts, vai atbilst sagaidāmajam attīstības virzienam. Vēlāk (ne pirmajos gados) var novērtēt arī attīstības tempu.

Tiek novērtēts attīstības telpiskais izklājums. Tiek novērtētas izmaiņas ārējā vidē.

⁵ Uzdevumu uzskaitījums pamatā balstās uz plānošanas dokumentu struktūru un sastāvdaļu secību.

- Apzināt uzdevumu un rīcības plāna izpildi

Rīcības plāna izpildes uzraudzība tiek veikta izmantojot modificētu luksofora metodi:

- sarkans – netiek pildīts;
- dzeltens – nepietiekami pildīts;
- zaļš – tiek pildīts;
- zils – darbs pabeigts/uzdevums izpildīts, vairs nav aktuāls.

Darbībām, kas plānotas, bet netiek pildītas, obligāti sniedzams skaidrojums – kāpēc?

- Apzināt būtiskākās izmaiņas ārējā vidē

Jāseko līdzī atbilstošo nozaru/jomu politikai un finansēšanas iespējām:

- politikas plānošanas dokumenti, izmaiņas tiesiskajā regulējumā;
- pieejamais atbalsts un resursi;
- jauni ekonomiskie, sociālie, demogrāfiskie, vides un klimata izaicinājumi.

Apkopojot informāciju par mērķu, rīcības virzienu, rīcības plāna, investīciju plāna progresu un ārējās vides izmaiņām, var veikt secinājumus par kopīgo attīstību un par nepieciešamajām izmaiņām.

Progresu novērtēšanai izmanto informāciju no ārējiem avotiem un pašvaldības iekšējiem avotiem.

Apkopojot informāciju no ārējiem avotiem, pirmākārt, vajadzētu izmantot datus no RAIM (reģionālās attīstības indikatoru modulis, <http://raim.gov.lv>), kas sācis darbību 2014.gada augustā, un tos datus, kas nav pieejami RAIM, pieprasīt attiecīgajām institūcijām.

Daļa nozīmīgu rezultātīvo rādītāju balstās uz regulāru iedzīvotāju aptauju. PAD tā noteikti regulāri (ieteicams katru gadu) jāturpina.

Informācijas apkopošanai no pašvaldības institūcijām un struktūrvienībām PAD izmanto speciāli sagatavotas veidlapas.

6. Priekšlikumi ilgtspējīgas attīstības stratēģijas telpiskās attīstības uzraudzībai

Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam telpiskās attīstības perspektīvu veido sešas tematiskas daļas:

- apdzīvojuma telpiskā struktūra;
- transporta infrastruktūra;
- inženierinfrastruktūra;
- dabas teritoriju struktūra;
- nozīmīgas vēsturiskās, kultūras un ainavu telpas;
- prioritārās attīstības teritorijas

un to kopsavilkums – galvenās telpiskās struktūras.

Telpiskās attīstības uzstādījumi ietverti arī plānošanas dokumenta 9. nodaļā Stratēģiskās nostādnes pilsētvides attīstībai.

Lai Stratēģijas telpiskā perspektīva tiktu ieviesta un uzstādījumi ievēroti, pirmkārt, jānodrošina, ka tādi pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumenti, kas nosaka tās telpisko attīstību – teritorijas plānojums un tā grozījumi, lokālplānojumi un to grozījumi, un tematiskie plānojumi, - nav pretrunā un atbilst Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai, kā hierarhiski augstākajam pilsētas attīstības plānošanas dokumentam. Lai to nodrošinātu:

- pašvaldības atbildīgajai institūcijai teritorijas plānošanas dokumentu darba uzdevumā jānorāda nepieciešamība to saskaņošanai ar Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un darba uzdevumam jāatbilst stratēģijai;
- plānojumu izstrādes gaitā jāseko to atbilstībai stratēģijai un tāpēc teritorijas plānojumu, tematisko plānojumu, lokālplānojumu izstrādes grupās jāiekļauj Stratēģiskās vadības pārvaldes pārstāvis;
- teritorijas plānošanas dokumentu izstrādātājiem dokumenta ievadā vai paskaidrojuma daļā jānorāda uz galvenajiem atbilstošajiem Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas punktiem.

Ja kāds teritorijas attīstības telpiskās plānošanas dokuments jeb plānojums vērtējams pretrunīgi, tad PAD to (strīdīgo jautājumu) virza izskatīšanai uz Stratēģijas īstenošanas uzraudzības komisiju, un sarežģītāku jautājumu gadījumā uz Pilsētas attīstības uzraudzības padomi.

Jāņem vērā, ka teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādes ietvaros, padziļināti pētot situāciju, var rasties priekšlikumi Stratēģijas izmaiņām. Priekšlikumus PAD iesniedz Stratēģijas īstenošanas uzraudzības komisijai, tā var lemt par jautājuma izspriešanu Pilsētas attīstības padomē.

Ikgada attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas pārskatā atsevišķā nodaļā jānorāda pārskata gadā uzsāktie, izstrādes stadijā esošie un pabeigtie plānojumi – teritorijas plānojums vai tā grozījumi, lokālpļānojumi un tematiskie plānojumi. Iespējams, pārskatā varētu iekļaut arī informāciju par detālpļānojumiem (šeit jāņem vērā PAD Pilsētvīdes attīstības pārvaldes viedoklis). Arguments tam, kāpēc neiekļaut un ar šo nepaplašināt pārskatu, ir tas, ka detālpļānojumi atšķirībā no citiem plānojumiem pakārtoti teritorijas plānojumam, nevis pa tiešo saistīti ar Stratēģiju.

Aktuāla informācija par šiem plānojumiem iekļaujama arī www.sus.lv, katru dokumentu veidu grupējot divās grupās - uzsāktie un apstiprinātie, norādot domes lēmumu, saskaņā ar ko tie uzsākti vai apstiprināti. Interneta vietnē iekļaujama arī informācija par detālpļānojumiem.

Reizi četros gados tiek sagatavots izvērstis pārskats par pilsētas telpisko attīstību. Pārskats tiek strukturēts atbilstoši Stratēģijas telpiskās perspektīvas sadaļām. Pārskata ietvaros pašvaldības speciālisti (PAD Stratēģiskās vadības pārvaldes un Pilsētvīdes attīstības pārvaldes pārstāvji) un ārējie eksperti kvalitatīvi novērtē, vai periodā kopš stratēģijas ieviešanas attīstība notikusi virzienā, kas atbilstošs nākotnes perspektīvai. Pārskatā norāda galvenos veikumus, kas liecina par virzību plānotajā virzienā, un, ja ir konstatējami, tad norāda arī veikumus, kas pretēji (neatbilst) stratēģijas nostādņēm. Pārskatā izmanto reizi četros gados veikto Apkaimju pētījumu rezultātus.

Pārskatu sagatavo reizi četros gados pēc Apkaimju pētījuma rezultātu saņemšanas. Pirmais pārskats tiek sagatavots 2017. gadā un tas ietver arī jauna Teritorijas plānojuma izstrādes gaitā rosinātās izmaiņas Stratēģijā.

Pārskata starprezultātus apspriež speciāli uzraudzībai izveidotā strapinstitucionālā komisijā/padomē (tālāk šajā ziņojumā ieteikumi veidot Pilsētas attīstības uzraudzības padomi un Stratēģijas īstenošanas uzraudzības komisiju). Pārskatu izskata Pilsētas attīstības komiteja, kā arī citas saistītas komitejas (Satiksmes un transporta lietu komiteja, Mājokļu un vides jautājumu komiteja, Pilsētas īpašuma komiteja). Telpiskās attīstības uzraudzības pārskatu apstiprina dome.

7. Priekšlikumi ES projektu un pašvaldības investīciju plāna analīzei un atspoguļošanai uzraudzības pārskatā

Viena no pilsētas attīstības programmas sastāvdaļām, kas saistīta ar stratēģijas un programmas īstenošanu, ir investīciju plāns. Investīciju plāns (un Rīcības plāns) ne retāk kā reizi gadā ir jāaktualizē un aktualizētais investīciju plāns jāapstiprina domē.

Jāņem vērā, ka sākotnējais *Rīgas attīstības programmas 2014.-2020.gadam* Investīciju plāns ir sagatavots pēc „maksimālās programmas”. Tā kā laikā, kad pašvaldība izstrādāja savu programmu, valsts mērogā ar tuvākajos gados lielākajām publiskajām investīcijām saistītais plāns - Partnerības līguma ESI fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodam darbības programma „Izaugsme un nodarbinātība” - vēl nebija apstiprināta⁶, pašvaldība savā investīciju plānā iekļāva ievērojami vairāk projektu nekā varētu būt pieejami resursi. Līdz ar to, lai investīciju plāns būtu reālāks, korekcijas jau tuvākajā laikā būtu nepieciešamas.

Bez tam pašvaldībai jāveic arī papildinājumi šajā sadaļā. VARAM gatavojamā informatīvā ziņojuma „Par pilsētvides un policentriskās attīstības investīciju ieviešanas principiem Eiropas Savienības fondos 2014.-2020.gadam” projektā ir noteikts, ka 9 republikas pilsētas savās attīstības programmās investīciju plānā izdala atsevišķu sadaļu Integrētām teritoriju investīcijām (ITI) saskaņā ar sešiem specifiskiem atbalsta mērķiem (SAM). Šajā investīciju plānā jāiekļauj arī alternatīvas ITI projektu idejas. ITI mehānisms pieļauj vienas aktivitātes finansēšanu no vairākiem ES finansējuma avotiem (ERAF, ESF, KF) un tematiskiem mērķiem. Atbildīgā ministrija tuvākajā laikā pabeigs detalizētus noteikumus šīs investīciju plāna sadaļā nepieciešamajai informācijai un normatīvus SAM atbilstošo investīciju aprēķiniem (balstoties uz rezultatīvajiem rādītājiem) un apjomiem. Šī sadaļa republikas pilsētu pašvaldībām būs jāgatavo jau līdz 2015. gada sākumam. ITI projektu sarakstu saskaņos Reģionālās attīstības koordinācijas padome – konsultatīva institūcija, kur būs iekļauti arī pilsētu pašvaldību pārstāvji.

Gatavojot ITI sadaļu, ieteicams projektu izvērtēšanu veikt pēc to ietekmes uz katru no Rīgas pilsētas attīstības mērķiem, uz katru no darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” mērķiem un uz katru no specifiskiem atbalsta mērķiem, un pēc pieejamā finansējuma. Ieteicams izvērtēt arī projektu savstarpēju saistību un iespēju tos apvienot.

Aktuāla ir visu apstiprinātajā Investīciju plānā iekļauto projektu izvērtēšana un saranžēšana jeb prioritizēšana pēc to svarīguma, jo investīciju plānā iekļauto projektu

⁶ MK 02.09.2014. sēdes dienas kārtībā iekļauts jautājums par Rīkojumu „Par darbības programmas „Izaugsme un nodarbinātība” projektu 2014.-2020.gada plānošanas periodam”
<http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40332570&mode=mk&date=2014-09-02>

skaitis ir lielāks par pieejamiem finanšu resursiem. Jāizvērtē vai projektam (kas klasificēts zem viena rīcības virziena) ir:

- ietekme uz katru no mērķiem;
- ietekme uz katra no pārējiem rīcības virziena rezultātu sasniegšanu;
- saistība ar citiem projektiem;
- citu projektu turpināšanas iespējas;
- pieejams ārējais finansējums.

Šeit jāatgādina, ka savulaik Rīgas pašvaldībā jau bija izveidota projektu ideju datu bāze un to prioritizēšanā tika izmantoti gan kvantitatīvi kritēriji, gan pašvaldības speciālistu un arī ārējo ekspertu vērtējums.

Apstiprinātā investīciju plāna izpildes progress notiek ikgada attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas uzraudzības ietvaros.

Investīciju plāna izpildes progresu uzraudzība tiek veikta ar speciāli sagatavotas (virtuālas) anketas palīdzību, kas pēc būtības ir ar ailēm par faktisko izpildi un paskaidrojumiem papildināts pārskata gadā aktuālais investīciju plāns. Atskaitei nepieciešams investīciju plānā iekļaut šādas ailes:

- projekta statuss (nav sākts /uzsākts/notiek darbība/pabeigts);
- projekta faktiskā izpilde (faktiski izlietotā summa, summas sadalījums pa avotiem (pašvaldības budžets, ES finansējums, valsts budžets, privātais sektors, cits), uzsākšanas laiks, realizācijas ilgums);
- adrese/atrašānās vieta - ja projekts pabeigts un tas saistīts ar fizisku rezultātu (ēka, būve, iela, labiekārtota teritorija u.t.t.), tad nepieciešams uzrādīt tā adresi vai atrašanās vietu;
- paskaidrojumi / piezīmes (obligātas gadījumā, ja plānotais vispār netiek īstenots);
- priekšlikumi par konkrētā projekta grozījumiem aktualizētā investīciju plānā.

Investīciju plāna izpildes pārskats tiek pievienots kā ikgada pārskata pielikums interneta vietnē (ne drukātajā versijā) un ir pamats aktualizētajam investīciju plānam, kas jāveic ne retāk kā reizi gadā un jāapstiprina domē.

Tā kā praksē pašvaldība pa saviem līdzekļiem īsteno arī projektus, kas nav bijuši investīciju plānā, atsevišķa veidlapa būtu jāparedz, lai iegūtu informāciju par uzsāktajiem, īstenotajiem projektiem, kas nav iekļauti investīciju plānā. Tiesa, šeit lielāka vērība būtu jāpievērš attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas mehānismam un tam, lai primāri tiktu īstenoti Attīstības programmā plānotie pasākumi un projekti.

Ikgada pārskatā katra rīcības virziena uzraudzības daļā norāda pārskata gada nozīmīgākos projektus (uzsāktos, īstenojamos vai pabeigtos).

8. Attīstības plānošanas dokumentu uzraudzības pārskati

8.1. Pārskatu veidi

Attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas uzraudzība ir nepārtraukts process, bet periodiski tiek sagatavoti pārskati, kur tiek fiksēta noteiktu periodu informācija un veikts attiecīgs izvērtējums. Šo uzraudzības dokumentu var saukt arī par ziņojumu, taču Rīga ieviesusi pārskata nosaukumu un to attiecībā uz regulārajiem uzraudzības dokumentiem vajadzētu saglabāt.

Ieteicams veidot četru veidu attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas uzraudzības pārskatus:

- Ikgada īstenošanas uzraudzības pārskats;
- Rīcības virziena padziļinātais pārskats;
- Telpiskās attīstības pārskats;
- Attīstības programmas noslēguma pārskats.

Bez tam attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas uzraudzības ietvaros, balstoties uz ikgada pārskata un tajos gados, kad ir, rīcības virziena pārskata rezultātiem, tiek sagatavoti un domē apstiprināti aktualizēti:

- rīcības plāns;
- investīciju plāns.

8.2. Pārskatu struktūra un saturs

Ikgada pārskats

4. tabula. Ikgada pārskata saturs un ieteicamais apjoms

Nr. p.k.	Nodaļa	Saturs	Apjoms
1.	Satura rādītājs		1 lpp.
2.	Izmantotie saīsinājumi		
3.	Ievads	Informācija par pilsētas attīstības plānošanas dokumentiem. Pārskata mērķis, struktūra. Pārskata periods	1 lpp.
4.	Rīgas vizītkarte	Aktualizēti Rīgas vizītkartes dati (skat. Stratēģiju)	1 lpp.
5.	Virzība uz stratēģisko mērķu sasniegšanu	Nodaļa strukturēta pa mērķiem (4). Katra mērķa (M) apraksts pēc vienotas formas: mērķa formulējums; īss skaidrojums par mērķi; rezultatīvo rādītāju dinamikas tabula ar virzības novērtējumu; īss analīzes apraksts	2 (3) lpp. par M

6.	Rīcības virzienu rezultāti	Nodaļa strukturēta pa Rīcības virzieniem (19). Katra rīcības virziena (RV) apraksts pēc vienotas formas: rīcības virziena formulējums; ietekme uz mērķu sasniegšanu; rīcības virziena rezultatīvo rādītāju dinamikas tabula ar izmaiņu novērtējumu; īsa situācijas analīze; nozīmīgākie pasākumi vai projekti pārskata periodā (gadā); darbības apkaimēs (uz prioritizēto apkaimju kartes ar katram gadam atšķirīgu dažādu krāsu punktiem atliek vai notikusi kāda darbība apkaimē); ar RV saistīti pašvaldības pārskati un plānošanas dokumenti (saites); RV atbilstošās nacionālās pamatnostādnes, NAP pasākumi, Partnerības līguma Darbības programmas pasākumi, izmaiņas ārējā vidē.	3 (4) lpp. t.sk.kartes par RV
7.	Rīcības plāna izpilde	Rīcības plāna tabula strukturēta pa uzdevumiem. Papildināts ar divām kolonnām: Darbības pārskata gadā (atzīmes pēc luksofora metodes) Komentāri/paskaidrojumi (obligāti, ja nav pildīts, vai jau izpidīts, vai nav aktuāls). Pēc katra rīcības virziena, ja ir priekšlikumi aktualizācijai – kādu pasākumu ņemt laukā, grozīt vai pievienot jaunu.	Kā pielikums, atbilstošs RP
8.	Investīciju plāna izpilde	Investīciju plāna tabula papildināta ar kolonnām: Izpilde – nav sākts, uzsākts, notiek izpilde, pabeigts; Komentārs aktualizācijai – ņemt laukā, jo ...; grozīt (termiņus, finansēšanas avotus, summas, utt.)	Kā pielikums, atbilstošs IP
9.	Izrietošie telpiskie plānošanas dokumenti	Pārskata gadā uzsāktie, izstrādes stadijā esošie un apstiprinātie telpiskās plānošanas dokumenti (plānojumi) – teritorijas plānojums, teritorijas plānojuma grozījumi, lokālplānojumi, lokālplānojumu grozījumi, tematiskie plānojumi, detālplānojumi. Nodaļas sākumā par attiecīgo dokumentu kopējo skaitu pārskata gadā un tam seko apkopjums tabulā	Atkarībā no dokumentu skaita
10.	Noslēgums	Vispārīgi kopējie secinājumi par pilsētas attīstību, sasniegumiem un problēmām; priekšlikumi darbības akcentiem, uzraudzības uzlabošanai, attīstības plānošanas dokumentu aktualizācijai	1-3 lpp.

11.	Izmantotie informācijas avoti	Uzskaitīti drukāti, elektroniskie avoti, kas izmantoti pārskatam	1-3 lpp.
-----	-------------------------------	--	----------

Pārskatam tiek sagatavots Kopsavilkums. To publicē atsevišķi un/vai kā nodaļu Pārskata sākumā aiz Rīgas vizītkartes.

Pārskatu noformējumam ieteicams piesaistīt profesionālu noformētāju, lai izstrādātu nodaļu vizuālo sagatavi, un pārskata izstrādātāji tajā savietotu apkopoto informāciju. Šeit jāatceras, ka lietošanā dominējoša kļūst elektroniskā versija, tāpēc jāizvairās no noformējuma ar vairākām slejām, ko lasot nepieciešama virzība uz leju un atpakaļ uz augšu. Pa gadiem ieteicams ievērot vienotu stilu, ar atšķirīgu iezīmi konkrētam gadam (piemēram, kā līdz šim krāsa). Šādā gadījumā nebūs nepieciešama speciāla noformēšana, maketēšana ikgada pārskata drukāšanai.

Interneta vietnē pārskatu vajadzētu ievietot gan kā vienu failu, gan arī kā atsevišķus nodaļu failus ar iespēju iet uzreiz atsevišķās sadaļās.

Rīcības virziena padziļinātais pārskats

Rīcības virziena padziļinātajā pārskatā izmanto Apkaimju pētījuma rezultātus, rezultatīvo rādītāju plašāku salīdzinājumu (piemēram, ar vidējo valsti, ES, vai ar citām pilsētām, metropolēm u.t.t.), ekspertu vērtējumu par sasniegto visā periodā kopš programmas īstenošanas, iekļauj priekšlikumus par nepieciešamo rīcību nākamajā plānošanas periodā. Neskatoties uz to, ka tas ir padziļinātais pārskats, tam jābūt iespējami kompaktam (nepārsniedzot 6-7 lappuses vienam virzienam). Rīcības virzienu padziļinātie pārskati tiek izskatīti atbilstošajās komitejās un Attīstības komitejā, un domē.

Internetā tie tiek publicēti kā atsevišķi faili. Kad ir sagatavoti visu rīcības virzienu pārskati, tie tiek apvienoti vienā pārskatā ar kopīgiem secinājumiem un priekšlikumiem attiecībā uz nākotnes plānošnu.

Telpiskās attīstības pārskats

Telpiskās attīstības pārskats pamatā kvalitatīva rakstura pārskats strukturēts pēc Stratēģijas telpiskās perspektīvas sadaļām.

Attīstības programmas noslēguma pārskats

Attīstības programmas noslēguma pārskats tiek veidots atbilstoši programmas struktūrai. Ievadā jāsniedz informācija par dokumentu (-iem): kad pieņemti, grozīti, kādi uzraudzības pārskati līdz šim sagatavoti, kādi dokumenti ir stājušies to vietā.

Struktūra Noslēguma pārskatam ar 2006.-2013. gada periodu:

- Ievads;
- Pamatrādītāji;
- Mērķu rādītāji;
- Nozīmīgākie sasniegumi;
- Secinājumi un kopīgais vērtējums.

Struktūra Noslēguma pārskatam ar 2014.-2020. gada periodu:

- Ievads;
- Mērķu rādītāji;
- Rīcības virzienu rādītāji;
- Nozīmīgākie sasniegumi, galvenās problēmas un kopīgais vērtējums.

Attiecībā uz pārskatiem šobrīd jāseko līdzi kādas būs prasības saistībā ar VARAM sagatavoto informatīvo ziņojumu „Par pilsētvides un policentriskās attīstības investīciju ieviešanas principiem Eiropas Savienības fondos 2014.-2020. gadam”. Jo šobrīd ziņojuma projektā paredzēts, ka pilsētu pašvaldības Attīstības programmās iekļauj (var būt kā atsevišķs pielikums) informāciju par ekonomisko, sociālo, demogrāfisko, vides un klimata izaicinājumu risināšanu pilsētās, kā arī par rīcību pilsētu-lauku mijiedarbības attīstīšanai. Iespējams, kā kādā pārskatā būs nepieciešams īss progressa atspoguļojums norādīto aspektu griezumā.

8.3. Pārskatu sagatavošanas laika grafiks

- Ikgada pārskats tiek iesniegts domei līdz 1. jūlijam un mēneša laikā pēc izskatīšanas domes sēdē tiek ievietots interneta vietnē www.sus.lv. Pārskata gatavošana jāsāk 8 mēnešus pirms tā iesniegšanas domē. Pirmajam pārskatam nepieciešams lielāks darba ieguldījums – jaunas veidlapas un sākuma informācijas ievietošanā tajās, pārskata grafiskā šablona sagatavošana. Jāņem arī vērā, ka 2014. gadā apstiprināta virkne jaunu valsts līmeņa dokumentu, t.sk. ES fondu plāni.
- Padziļinātie rīcības virzienu pārskati tiek sagatavoti vismaz reizi plānošanas periodā - 2018., 2019. gadā par katru rīcības virzienu. Tie tiek izmantoti jaunā perioda (2021.-2027.g.) attīstības programmas sagatavošanā. Iepriekš 2016., 2017. gadā ieteicams pēc izvēles sagatavot kādu rīcības virzienu padziļinātu pārskatu. Rīcības virzienu padziļinātie pārskati domē tiek iesniegti līdz 1. decembrim. Padziļināta pārskata sagatavošanai nepieciešami 12 mēneši, tā gatavošana tiek uzsākta līdz ar ikgada pārskata gatavošanu. Katram rīcības virzienam tiek izveidota domes pašvaldības darbinieku darba grupa un pēc pirmo datu apkopošanas tiek piesaistīti ārējie eksperti.
- Telpiskās attīstības pārskats tiek sagatavots reizi četros gados. Pirmais pārskats domē tiek iesniegts līdz 2017. gada 1.decembrim. Pārskata gatavošanu ieteicams organizēt projekta veidā, nosakot projekta vadītāju (no PAD) un projekta grupu ar domes speciālistiem un piesaistītiem ārējiem ekspertiem.
- Attīstības programmas noslēguma pārskats tiek sagatavots nākamajā gadā pēc programmas darbības perioda un līdz 1. septembrim iesniegts domē. Noslēguma pārskats par periodu līdz 2013. gadam tiek iesniegts domē līdz 2014. gada beigām.

5. tabula. Pārskatu iesniegšanas domē laika grafiks kontekstā ar plānošanas dokumentu darbības periodiem.

Rīgas IAS 2030																	
Rīgas TP 2006-2018																	
TP 2017-... gatavošana																	
Rīgas TP 2017-.....																	
Rīgas AP 2014-2020																	
AP 2021-2027 gatavošana																	
Rīgas AP 2021-2027																	
Apkaimju pētījuma rezultāti																	
SIVN Vides pārskats						x							x				
Ikgada pārskats		o	o	o	o	o	o										
RV pārskats			i	i	o	o											
Telpiskās attīstības pārskats				o				o									
AP noslēguma pārskats	o							o									
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Pašvaldību vēlēšanas*				X				X				X					
Saeimas vēlēšanas	X				X				X				X				

* Pašreiz pašvaldību vēlēšanas notiek ik pēc četriem gadiem, taču šobrīd notiek diskusija par termiņa pagarināšanu līdz pieciem gadiem un saskaņošanu ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Tāpēc iespējamas izmaiņas.

6. tabula. Ikgada pārskatu gatavošanas laika grafiks.

Nr. p.k.	Aktivitātes, pasākumi	Struktūrvienība	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II
1.	SUS informācijas sistēmas uzturēšana un aktualizēšana	SVP																	
2.	Informācijas pieprasījuma veidlapu sagatavošana	SVP																	
3.	Informācijas pieprasījums RD struktūrvienībām	SVP																	
4.	Pārskata informācijas gatavošana un nosūtīšana SVP	RD sv																	
5.	Regulāras iedzīvotāju aptaujas organizēšana	SVP																	
6.	Regulāras iedzīvotāju aptaujas īstenošana	Ārpakalp.																	
7.	Pārskata 1.v.s gatavošana	SVP																	
8.	Pārskata 1.v. nodošana SIU komisijai	SVP																	
9.	Pārskata 1.v. nodošana priekšlikumiem un papildus informācijai RD sv	SVP																	
10.	Priekšlikumu par pārskata 1.v.gatavošana un nosūtīšana SVP	RD sv																	
11.	Pārskata gala versijas sagatavošana	SVP																	
12.	Pārskata galīgās versijas nodošana PAD direktoram	SVP																	
13.	Pārskata iesniegšana Attīstības komitejai	PAD d																	
14.	Pārskata iesniegšana apstiprināšanai domei	RD AK																	
15.	Pārskata apstiprināšana	RD																	
16.	Apstiprināta pārskata nodošana RD sv un sabiedrībai	SVP																	
17.	Pārskata rezultātu apspriešana	PAP																	
18.	Rīcības plāna aktualizēšana	SVP																	
19.	Investīciju plāna aktualizēšana	SVP																	
20.	Aktualizētā rīcības plāna 1.v. nodošana RD sv	SVP																	
21.	Priekšlikumu par RP 1.v. gatavošana un nosūtīšana SVP	RD sv																	
22.	Aktualizētā investīciju plāna 1.v. nodošana RD struktūrvienībām	SVP																	
23.	Priekšlikumu par IP 1.v. gatavošana un nosūtīšana SVP	RD sv																	
24.	Aktualizētā RP un IP gatavošana un nodošana SIU komisijai	SVP																	
25.	Aktualizētā RP un IP iesniegšana domē	PAD																	

8. Attīstības plānošanas dokumentu uzraudzības sistēmas veidlapas

Lai savāktu uzraudzībai nepieciešamo informāciju ir šādas veidlapas:

- Mērķu rādītāju veidlapa;
- Rīcības virzienu rādītāju veidlapa;
- Rīcības virzienu apkaimju veidlapa;
- Rīcības virzienu ārējās vides veidlapa;
- Rīcības plāna veidlapa;
- Investīciju plāna veidlapa (ar izpildes ailēm papildināts investīciju plāns, skt. šī ziņojuma 7.nod.);
- Pētījumu veidlapa;
- Priekšlikumu veidlapas (ii).

Veidlapas dotas pielikumā.

PAD SVP sagatavo norādītās veidlapas ar katrai pašvaldības institūcijai / struktūrvienībai atbilstošu informāciju no Stratēģijas un Attīstības programmas, bet sākot no otrā gada veidlapās iekļauj informāciju arī no iepriekšējā/-iem uzraudzības pārskatiem. Jāņem vērā, ka pirmajā reizē (2014./2015.gadā) veidlapu sagatavošanai izsūtīšanai institūcijām nepieciešams salīdzinoši lielāks darba ieguldījums.

Veidlapu rotācija notiek divos posmos – (i) datu apkopošana; (ii) skaidrojumu, priekšlikumu apkopošana, kad pieejams mērķu, rīcības virzienu, rīcības plāna izpildes progresu kopsakts.

Veidlapām nav nepieciešama papīra versija. Aizpildītāji tās var apstiprināt ar e-parakstu.

9. Priekšlikumi SUS ietvaros identificēto problēmu risināšanai

Stratēģijas un Attīstības programmas īstenošanas priekšnoteikumi:

- Nepieciešams, lai visas pašvaldības institūcijas, struktūrvienības un amatpersonas izprastu Stratēģiju un Attīstības programmu un to statusu pilsētas attīstības plānošanas dokumentu hierarhijā.
- Nepieciešams nodrošināt, ka jauni pilsētas attīstības plānošanas dokumenti ir saskaņoti ar Stratēģiju un, kur nepieciešams, ar Attīstības programmu.
- Nepieciešams, ka pilsētas attīstībā tiek ievēroti Stratēģijā un Attīstības programmā noteiktie principi un pašvaldība realizē tādas darbības, pasākumus, kas paredzētās Stratēģijā un Attīstības programmā.

Tai pašā laikā, jāņem vērā, ka neviens plānošanas dokuments nedrīkst būt „akmeņi iecirsts” un jebkurš lēmums jābalsta uz faktiskajām un aktuālajām vajadzībām. Tāpēc, ja tiek veiktas attīstības dokumentos neplānotas rīcības vai investīcijas, tad to ieviešanas efektivitāte būtu jāizvērtē gan no ekonomiskā viedokļa, gan no Stratēģijas un Attīstības programmas viedokļa, atbildot uz jautājumiem:

- Vai, veicot neplānotas rīcības vai investīcijas, pilsēta virzīsies uz mērķu un rīcības virzienu rezultātu sasniegšanu?
- Vai pilsētas rīcībā būs papildu resursi, kas ieviešot neplānotas rīcības vai investīcijas netraucēs arī iepriekš noteikto mērķu / rezultātu sasniegšanai un uzdevumu izpildei?
- Vai pilsēta gatava atteikties no kāda no iepriekš noteikta mērķa/rezultāta/uzdevuma, un vai jāveic izmaiņas plānošanas dokumentos?

Veicot Stratēģijas un Attīstības programmas īstenošanas uzraudzību PAD Stratēģiskās vadības pārvaldei vairāk un uzskatāmāk jāuzsver un pašvaldības vadībai un citām pašvaldības institūcijām jāziņo par problēmām īstenošanā.

Attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas uzraudzības būtisks elements ir tās institucionālā organizācija - iesaistītās institūcijas, to pienākumi un pilnvaras, savstarpējās komunikācijas tīkli.

Lai pašvaldības darbībā paaugstinātu Stratēģijas un Attīstības programmas svaru, ka domes priekšsēdētājs un politiķi vairāk iesaistās rezultātu apspriešanā un risinājumu meklēšanā. Tāpēc, balstoties uz valsts līmeņa un Londonas pieredzi, ieteicams, domes priekšsēdētājs sēdē domei ziņo par līgada sasniegumiem Stratēģijas un Attīstības programmas īstenošanā sēdē, kad dome apstiprina līgada pārskatu.

Ieteicams izveidot speciālu komisiju, kur iesaistīti gan deputāti, gan izpildvaras pārstāvji – Stratēģijas īstenošanas uzraudzības komisiju, ko vada domes priekšsēdētājs. Vajadzētu izvēlēties vienu no diviem variantiem – vai nu plašāku komisiju, kur deputāti, visu departamentu direktori, izpilddirektors un PAD Stratēģiskās vadības pārvaldes vadītājs, vai nu šaurāku komisiju, kur deputāti, koordinējošo jeb pārnozaru departamentu (Pilsētas attīstības departaments, Finanšu departaments, Īpašuma departaments) direktori un Stratēģiskās vadības pārvaldes vadītājs.

Plašākas komisijas priekšrocība būtu nozaru vadītāju iespēja vērtēt Stratēģijas un Attīstības programmas īstenošanas problēmjautājumus, taču drauds varētu būt nozares interešu aizstāvība bez pietiekoši visaptveroša skata.

Šaurāka komisija varētu būt konstruktīvāka un izlēmīgāka. Konkrētu jautājumu izskatīšanā varētu pieaicināt attiecīgo nozaru departamentu direktorus.

Modernā stratēģiskās vadība pieeja paredz ieinteresēto pušu, tai skaitā, sabiedrības iesaisti uzraudzībā. Ja tās iekļautu iepriekšminētajā komisijā, tad komisijas darbs draudētu pārvērsties vairāk formālā un deklaratīvā pasākumā, jo politiķiem vēlme izvairīties no negatīvu rezultātu apspriešanas. Tāpēc šobrīd ieteicams veidot atsevišķu diskusijas platformu – Pilsētas attīstības padomi gan pārskatu rezultātu apspriešanai, gan problēmjautājumu apspriešanai un risinājumu meklēšanai. Pilsētas attīstības padomē tiek iesaistītas dažādas pilsētas attīstībā ieinteresētās puses – valsts institūciju, plānošanas reģiona, speciālisti, nevalstisko organizāciju un sabiedrības pārstāvji. Pilsētas attīstības padome apspriež lkgada pārskata rezultātus, sagatavo priekšlikumus nākotnei, apspriež attīstības problēmjautājumus.

Nākotnē, iespējams, varēs veidot vienotu institūciju.

10. Priekšlikumi interneta vietnes www.sus.lv pilnveidošanai

www.sus.lv konsekventi jāveido kā pilsētas attīstības plānošanas dokumentu īstenošanas uzraudzības interneta vietne, kur vienkopus var iegūt pilnīgu informāciju par visiem ar pilsētas attīstības plānošanu saistītiem dokumentiem.

Ņemot vērā, ka pastāv oficiālais pilsētas pašvaldības portāls www.riga.lv, Pilsētas attīstības departamenta mājas lapa www.rdpad.lv, uzraudzības sistēmas vietnei stingri jāpieturas pie savas tēmas. Uzsvars jāliek uz datiem, dokumentiem, pārskatiem, pētījumiem, notikumiem, kas saistīti ar pilsētas attīstības plānošanu, bet neiekļaut informāciju, saistītu ar amatpersonu tēlu veidošanu.

Jānovērš atsevišķi trūkumi vispārīgās informācijas struktūras (Aktualitātes; Par portālu; Noderīgas saites; Lapas karte; Kontakti) ietvaros. Ja vietnē ir sadaļa Aktualitātes, tad nav pieļaujams, ka jaunākā ir vairāk kā 3 mēnešus veca informācija. Nav skaidrs pēc kāda principa izvēlētas Noderīgas saites (6 departamenti un 1 birojs).

Jāpārdomā vietnes galvenās informācijas pamatstruktūra. Esošajā pamatstruktūrā (Stratēģija; Pētījumi; Statistika; Apkaimes; Mērķi; Prezentācijas; Vide; Reģistrs) radusies zināma nekonsekvence. Ilgtspējas princips iekļauj vides, ekonomikas un sociālo aspektu mijiedarbību un līdzsvaru. Taču šeit izdalīts tikai viena grupa – Vide. Vjadzētu vai nu ne nevienu, vai visus aspektus.

Sadaļas Stratēģija ieteicamā struktūra:

Spēkā esošie galvenie pilsētas attīstības plānošanas dokumenti

Dokumenti

S

AP

TP

Pārskati par īstenošanas uzraudzību

Līdz 2014.gadam spēkā esošie galvenie pilsētas attīstības plānošanas dokumenti

Dokumenti

S

AP

Pārskati par īstenošanas uzraudzību

Sadaļu Mērķi vajadzētu strukturēt pēc jaunajiem mērķiem un ieteicams izveidot sadaļu Rīcības virzieni, kas strukturēta pēc esošajiem rīcības virzieniem. Katrā rīcības virzienā vajadzētu vajadzētu visus ar rīcības virzienu saistītos pētījumus un arī (institūciju, nozaru) attīstības plānošanas dokumentus un pārskatus, vajadzētu arī saites uz par virzienu atbildīgajām pašvaldības institūcijām.

Sadaļā Pētījumi nevajadzētu iekļaut Gada pārskatus.

Dokumentu reģistrā vajadzētu iekļaut pilnīgi visus spēkā esošos pilsētas attīstības plānošanas dokumentus. Un atlases iespējas vajadzētu veidot pēc:

- Gads (jau ir šobrīd);
- Par dokumentu atbildīgā pašvaldības institūcija/struktūrvienība;
- Dokumenta veids (Ilgtspējīgas attīstības stratēģija; Attīstības programma; rīcības plāns; investīciju plāns; teritorijas plānojums un tā grozījumi; lokālpļanojumi un to grozījumi; tematiskie plānojumi; detālpļanojumi; nozaru/jomu programmas/plāni; institūciju stratēģijas, plāni);
- Nozare / joma (tas kas šobrīd nosaukts Kategorija);
- Pēc termiņa (ilgtermiņa, vidēja termiņa, īstermiņa).

Pielikumi

Izmantotie metodiskie materiāli

Attīstības plānošana pašvaldībās. Metodoloģiskais materiāls Rīgas plānošanas reģiona vietējo pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un attīstības programmas izstrādei. Rīgas plānošanas reģions, Rīga, 2014.

Metodiskie ieteikumi attīstības programmu izstrādei reģionālā un vietējā līmenī. VARAM, Rīga, 2014 (projekts uz 20.08.2014.)

Pilsētvides attīstību raksturojošu pakalpojumu kvalitātes un pieejamības novērtēšanas metodika Rīgas apkaimju līmenī. Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments, Rīga, 2012.

Pamatojums Rīgas pilsētas attīstības Stratēģijas uzraudzības sistēmas izstrādei. Pasaules Banka, SIA „PKC” (Pašvaldību konsultāciju centrs), Rīga, 2006.

Rīgas attīstības stratēģijas uzraudzības sistēmas vadlīnijas. Pasaules Banka, SIA „PKC” (Pašvaldību konsultāciju centrs), Rīga, 2006.